

N:o 35.

Ank. till Riks. kansli den 17 maj 1907 kl. 3 e. m.

*Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utåtande n:o 8,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.
Maj:t angående omorganisation af medicinalstyrelsen.*

Utskottet har till behandling fått mottaga en af herr *K. E. O. Kjell-* Motionen.
berg väckt motion, hvari föreslås »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl.
Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående
medicinalstyrelsens tidsenliga omorganisation samt för Riksdagen framlägga
de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

Till stöd för denna hemställan anföres följande:

»I samband med Kungl. Maj:ts denna dag inför Riksdagen framlagda
nåd. proposition n:o 141 angående organisation af arméns centrala för-
valtningsmyndighet föreslås äfven inrättandet af en ny sjukvårdsstyrelse för
armén, enligt hvilket förslag bland annat den nu till medicinalstyrelsen
hörande öfverfältläkaretjänsten skulle öfverflyttas till arméförvaltningen för
att där förenas med chefskapet för den föreslagna sjukvårdsstyrelsen, en
reform af allra största betydelse för hälso- och sjukvårdsväsendet vid landt-
försvaret.

Äfven för medicinalstyrelsens verksamhet får den föreslagna reformen
en stor betydelse, därigenom att detta ämbetsverk befrias från ett stort an-
tal ärenden, rörande hälso- och sjukvården vid armén. Emellertid hafva
de af Kungl. Maj:t i februari 1905 tillsatta kommitterade för utarbetande

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 35 Häft. (N:o 35) 1

af förslag till omorganisation af arméns centrala förvaltningsmyndighet framhållit, att öfverfältläkarens borttagande från medicinalstyrelsen otvifvelaktigt medför inrättandet af ett nytt medicinalrådsämbete. Och i medicinalstyrelsens utlåtande öfver kommittéförslaget anføres: 'Kommer arméns sjukvårdsstyrelse till stånd, måste öfverfältläkaren oundgängligen ersättas af ett medicinalråd, så att en lämpligare fördelning af ärendena måtte kunna ske mellan ledamöterna och någon lättnad erhållas i de nu öfverhopade rotlarnes arbetsbördor.'

I detta uttalande har alltså medicinalstyrelsen själf lagt i dagen den uppfattningen, att hvad som bör göras för att styrelsen må kunna motsvara de växande kraf, som ställas på densamma, det är att öka ledamöternas antal, och om Kungl. Maj:ts förslag angående ny sjukvårdsstyrelse för armén af Riksdagen bifalles, så är alltså en framställning om inrättandet af ett nytt medicinalrådsämbete att motse. Af denna och många andra, här nedan framställda anledningar har jag ansett Riksdagens uppmärksamhet redan nu böra fästas på frågan om en genomgående omorganisation af det ämbetsverk, åt hvilket ledningen af vårt medicinalväsende och högsta tillsynen öfver den allmänna hälso- och sjukvården inom riket äro anförtrödda.

Den omfattande och snabbt framåtskridande utveckling, som den medicinska vetenskapens olika grenar visa i vår tid, gör det allt svårare, ja, omöjligt för den enskilde läkaren att förvärfva sig tillräcklig sakkunskap på alla de områden, som i gångna tider kunnat behärskas af en enda. Allmänhetens ökade intresse ej blott för sjukvården utan ock för den allmänna hälsovården har äfven i betydlig grad höjt fordringarna på läkarens kunskaper och skicklighet. Allt detta tvingar helt naturligt till en fortgående differentiering och specialisering bland läkaryrkets utöfvare; hvar och en yrkesutöfvare tvingas att välja ett bestämdt område för att med bortseende från andra så mycket som möjligt göra sig kompetent på det verksamhetsfält han valt.

Om sålunda fordringarna på läkarspecialisten alltjämt ökas inom hans område, så finns det en grupp af läkare, som af omständigheterna tvingas att röra sig på en hel del områden, jag menar då särskildt dem, som i statens eller kommunens tjänst, ofta ensamma inom ett större eller mindre distrikt, icke blott hafva att öfvervaka den allmänna hälsovården, utan äfven måste behandla sjukdomar af de mest skilda slag.

Har således medicinens utveckling i alltjämt stigande grad höjt fordringarna på läkarnas skicklighet, så ha i jämna steg därmed arbetsbördan och mångsidigheten ökats för vår högsta medicinska myndighet.

Det torde väl knappast finnas ett ämbetsverk i vårt land, så öfverhopadt af på en gång olikartade administrativa och rent vetenskapliga uppgifter som medicinalstyrelsen. Tre decennier hafva gått, sedan högsta tillsynen öfver den offentliga hälso- och sjukvården i riket samt handhafvandet af rikets medicinalväsende uppdrogs åt medicinalstyrelsen, och trots uppgifternas ökade antal och deras alltmer olikartade och komplicerade natur, har under dessa trettio år ingen annan ändring skett i styrelsens sammansättning, än att en veterinärledamot och en öfverinspektör för sinnessjukvården tillkommit. Och bortsedt från veterinärledamoten, består medicinalstyrelsen alltjämt i likhet med sundhetskollegium ända från år 1841 (!) af en ordförande och fyra ledamöter, detta, oaktadt vid sidan af sundhetskollegium fanns en särskild öfverstyrelse för hospitalen, lasaretten och kurhusen, hvars uppdrag med inrättandet af medicinalstyrelsen ålades denna senare.

Häraf inses, att arbetsbördan icke blott ökats utan motsvarande fördelning af arbetet på flera, utan äfven att mångsidigheten i uppgifterna gör det allt svårare för medicinalstyrelsen att motsvara de växande kraf, som framkallas såväl af de medicinska vetenskapernas utveckling som af allmänhetens ökade intresse för den allmänna hälsovården.

Fråga kan då uppstå och har — såsom ofvan visats — redan väckts om inrättandet af flera ledamotskap för att därigenom tillgodose de stigande fordringarna på mångsidighet hos styrelsen. Det torde kunna dragas i tvifvelsmål, huruvida ett ökad antal ledamöter är botemedlet. Härvidlag torde erinras, att den enskilde ledamoten endast föga gör sig gällande äfven inom sitt fackområde, så länge de allra flesta och till och med ganska obetydliga ärenden äro föremål för samfällda öfverläggningar och beslut. Skulle emellertid medicinalstyrelsens ledamotsantal ökas och samtidigt dess instruktion ändras därhän, att ordföranden blir allena beslutande efter att ha inhämtat den sakkunnige ledamotens yttrande, så blefve å andra sidan ämbetsverkets chef öfverhopad icke blott af arbete i och för sig, utan med så olikartade ärenden, att det för en person vore omöjligt att ägna tillräckligt öfverinseende öfver dem alla.

Om — såsom är att hoppas — den kollegiala handläggningen inskränkes till minsta möjliga antal ärenden, så bör dock ihågkommas, att äfven den mest erfarne och insiktsfulle efter någon kortare eller längre tids ledamotskap i medicinalstyrelsen så småningom förlorar den omedelbara och välbehöfliga kontakten med de praktiska verksamhetsområden, öfver hvilka han har att utöfva tillsyn och afgifva utlåtanden.

Man kan då undra, huruvida styrelsen i många fall icke skulle vara

bäst tillgodosedd med friska krafter och nya initiativ, om den vid sidan af sina ständiga ledamöter bland de föredragande kunde utifrån påräkna fackmän, som antingen — utan att fullständigt öfvergifva innehafvande tjänst — under två eller tre år tillhörde styrelsen och därefter återginge till sitt egentliga verksamhetsfält, eller vid sidan af sin tjänst föredroge vissa bestämda ärenden i styrelsen.

Å andra sidan kan ju tänkas, att en del ärenden öfverflyttas från medicinalstyrelsen till andra myndigheter. Så förelås ju i den föreliggande kungl. propositionen, hvars antagande skall medföra öfverfältläkarens öfflyttande från medicinalstyrelsen till arméförvaltningen. Antagligt är väl, att en del ärenden, som nu torde åligga medicinalstyrelsen, framdeles kunna öfverlätas till föreståndaren för det af Riksdagen nyligen beslutade medicinskt-bakteriologiska laboratoriet.

En kort historik öfver medicinalstyrelsens och dess föregångares uppkomst och utveckling torde här vara på sin plats.

Genom Kungl. Maj:ts »medicinalordningar» af den 30 oktober 1688 stadfästes de privilegier, som år 1663 tilldelats såväl lifmedici som andra i hufvudstaden praktiserande medicine doktorer, och förordnades, att ett *Collegium regium medicorum* skulle upprättas, »bestående af probatis och promotis medicis».

Detta collegium hade att efter ett förhör och »examen practicum» meddela rättighet till läkaryrkets utöfvande (utan förfång för universitetens medicinska fakulteter), att tillmötesgå framställningar från magistraterna i de stora städerna om anskaffande af infödde svenska »medici promoti», att hålla uppsikt öfver alla medici i uppstäderna och provinserna, hvilka samtliga skulle vara »collegii membra», att hålla uppsikt öfver apotekare och deras officiner, »chirurgos, okulister, bräck- och stensnidare, kryddkrämare och materialister», att handhafva anatomien och anatomihuset, att, om någon »förgiftig pestilentialisk sjukdom» utbreder sig, förordna tvenne af de yngste medicine doktorer att tillhandaga de sjuka o. s. v.

Collegium medicum var emellertid snarare ett läkarevetenskapligt sällskap än ett ämbetsverk, hvadan under den farsot, som år 1721 härjade i vårt land, en särskild »sundhetskommision» upprättades. Så småningom öfvergingo denna kommissions åligganden på kollegiet och (genom nya instruktioner 1766, 1774 och 1797) kom detta att få öfverinseende öfver både den civila och militära sjukvården med undantag af serafimerordens-lasarettet och hospitalen.

1813 upplöstes collegium medicum och ersattes af kungl. sundhets-

kollegium, som erhöll sin första instruktion den 6 december 1815. Det nyinrättade kollegiet bestod af en ordförande, tvenne medicinalråd och sex assessorer. Två assessorsbefattningar indrogos redan 1821, de öfriga fyra år 1841, då i stället inrättades tvenne medicinalrådsämbeten utom de båda förut befintliga. Sundhetskollgium tillkom »öfverinseendet och styrelsen öfver allt det, som angår sundhetstillståndet samt läkarvården och sjukskötselns såväl hos rikets inbyggare i allmänhet som vid krigsmakten till lands och sjös i freds- och krigstid», likväl med undantag af serafimerlasarettet, hospitalen, länslasarett, barnhusen och kurhusen.

Barnhus och hospital stodo nämligen sedan 1756 under en öfverstyrelse, hvars ledamöter först utsågos af rikets ständer och sedermera (efter 1766) utnämndes af Kungl. Maj:t. Några år senare uppdrogs i stället åt tvenne serafimerriddare att bestrida denna öfverstyrelse, därvid (från 1776) biträdda af en förordnad generaldirektör öfver lasarett i riket.

Tio år därefter utfärdades instruktion för »serafimerordensgillet» att vara öfverstyrelse för barnhusen, hospitalen och lasarett, och år 1860 lämnades säte och stämma i detta »gille» åt generaldirektören öfver länens lasarett och kurhus samt hospitalen i riket.

Då sundhetskollgium år 1877 ombildades till medicinalstyrelsen, hade året förut till detsamma öfverlåtits dels att »vara öfverstyrelse för hospitalen», dels att utse lämplig person att verkställa de inspektioner, som dittills ålegat generaldirektören öfver hospitalen. Genom instruktionen af den 2 november 1877 förblef ledamöternas antal alltjämt fyra, men ordföranden skulle numera benämnas generaldirektör och en ledamot öfverfältläkare, hvarjämte äfven sjukvården vid lasarett och kurhusen underordnades medicinalstyrelsen.

Den nu gällande instruktionen är af den 31 december 1900; genom denna ökades ledamöternas antal med en, som skall vara legitimerad veterinär, hvarjämte några mindre betydande ändringar i arbetssätt m. m. stadgades. Därjämte finnes sedan 1899 en öfverinspektör för sinnessjukvården i riket med instruktion i hospitalsstadgan af 1901. Angående marinöfverläkaren och hans ställning till medicinalstyrelsen är instruktion af Kungl. Maj:t utfärdad den 28 november 1902.

I afseende å medicinalstyrelsens nuvarande sammansättning och befattning samt densamma åliggande ärenden hänvisas till §§ 1, 3, 4—15, hvilka såsom utdrag ur nu gällande instruktion bifogats motionen (bil. A.)

Tanken på en särskild öfverstyrelse för hospitalen torde icke vara främ-

mande för den, som iakttagit, hur i samband med de senare årens omfattande nybyggnader och utvidgningar inom hospitalsområdet förvaltningen af denna växande organisation blifvit allt vidlyftigare icke blott i administrativt, utan äfven i rent affärshänseende. En sådan öfverstyrelse borde öfvertaga de ärenden, som för närvarande inom medicinalstyrelsen handläggas af ett medicinalråd och af öfverinspektören för sinnessjukvården.

De rättsmedicinska ärenden, som handläggas i medicinalstyrelsen, på hvars utlåtande så mången medborgares frihet, ära och lif äro beroende, fordra sin alldeles speciella sakkunskap. Under nuvarande förhållanden händer det stundom icke blott, att den sakkunnige föredraganden blir ensam om sin mening vid ett utlåtande från landets på detta område högsta myndighet, utan det har äfven händt, att denna den sakkunniges särskilda mening icke ens reservationsvis kommit till vederbörande domstols kännedom. I detta afseende ber jag få hänvisa till bifogade utdrag ur ämbetsberättelse för 1906, afgifven af öfverinspektören för sinnessjukvården (Bil. B).

I afseende på de rättsmedicinska ärenden, som icke angå sinnesbeskaffenhet, borde dessa öfverlämnas till en kommission, bestående af professorerna i rätts- och statsmedicin vid Karolinska institutet, rättskemisten och (vid behof) en tredje af dem tillkallad sakkunnig.

Hvad beträffar sådana ärenden, som angå sinnesbeskaffenhet, borde äfven dessa handläggas af en särskild kommission, bestående af öfverinspektören för sinnessjukvården och e. o. professorerna i psykiatri vid Uppsala universitet och Karolinska institutet, eller af den förstnämnde jämte den andre ledamoten i den ofvan berörda hospitalsöfverstyrelsen samt en tredje, af dem (vid behof) tillkallad sakkunnig.

Veterinärens ärenden hafva alltid handlagts inom medicinalstyrelsen, sedan 1901 års ingång på föredragning af ett särskildt medicinalråd, som endast deltagit i öfverläggningar rörande veterinärväsendet och medicinalstyrelsens arbetsordning, organisation och befordringar inom verket. Äfven inom veterinärområdet fortgår en alltjämt ökad tillämpning af vetenskapliga forskningsresultat på praktiska områden. Att veterinärväsendet fordrar en högsta myndighet är själfklart, däremot torde det vara tvifvelaktigt, huruvida denna bör vara förlagd till medicinalstyrelsen. Snarare synes denna böra därifrån befrias och dessa ärenden öfverföras till en särskild veterinärdirektör. De militära veterinärfrågorna skulle ju enligt Kungl. Maj:ts ofvan nämnda förslag handläggas inom den tilltänkta sjukvårdsstyrelsen för armén.

Tänker man sig nu de ofvan relaterade ärendena öfverförda från medi-

cinalstyrelsen, så skulle af den nuvarande styrelsens ledamöter endast återstå generaldirektören och tvenne medicinalråd, hvaraf det ena skulle handlägga och föredraga ärenden rörande områdena för provinsial- och stadsläkares samt hälsovårdsnämnders verksamhet, skyddskoppypningen och epidemisjukvården, det andra apoteksärenden samt ärenden rörande sjukstugor, kuranstalter, tandläkare och sjukgymnaster, hvarjämte de ärenden, som i öfrigt komma att tillhöra eller passera medicinalstyrelsen, borde fördelas mellan dessa båda ledamöter, och slutligen borde generaldirektören bli allena beslutande i de flesta ärenden. Lämpligt torde väl vara, att en sålunda förändrad medicinalstyrelse alltjämt blir den sammanhållande institutionen mellan domstolar och administrativa myndigheter å ena sidan och sådana styrelser och kommissioner, som här ofvan blifvit antydda.

Utom de tre nyssnämnda »fasta» ledamöterna i medicinalstyrelsen skulle kunna tänkas några »örörliga» föredragande. En del apoteksärenden borde sålunda föredragas af en »apoteksinspektör»; på särskildt förordnande har under senare år rättskemisten årligen utfört medicinalstyrelsen åliggande apoteksinspektioner. Hvad lasarettsväsendet beträffar, borde det uppdragas åt en ordinarie lasarett- (eller sjukhus-)läkare att för ett, två à tre år vara öfverinspektör för lasarettsvården i riket och inspektera lasaretten och därmed jämförliga sjukvårdsinrättningar. Barnmorskeväsendet torde äga sin naturliga målsman i läraren vid barnmorskeundervisningsanstalten i Stockholm. De båda nämnda inspektörerna och ifrågavarande barnmorskelärare borde handlägga och inför generaldirektören föredraga ärenden, som röra deras områden, och vid dylika frågor behandling inom styrelsen i plenum därstädes äga säte och stämma. Så borde väl äfven bli förhållandet med föreståndaren vid det medicinskt-bakteriologiska laboratoriet i frågor, som röra sig inom hans område.

Hvad beträffar de statsutgifter, som skulle nödvändiggöras vid en genomgripande omorganisation af nu antydd art, bör nämnas följande.

Det nuvarande öfverfältläkarämbetet öfverföres till arméförvaltningen; det medicinalråd, som nu föredrager hospitalets ärenden, bildar tillsammans med öfverinspektören för sinnessjukvården öfverstyrelsen för rikets hospital, inom hvilken böra finnas en föredragande arkitekt (liksom medicinalstyrelsen nu har en biträdande, icke föredragande arkitekt) samt en föredragande öfverrevisor. Behovvet af denna sistnämnde torde ligga i öppen dag efter de brister, som under sista tiden visat sig rörande kontrollen öfver den ekonomiska förvaltningen vid tvenne af rikets hospital. Det medicinalråd,

som nu föredrager veterinärärenden, öfvergår till veterinärdirektör med nära anslutning till landtbruksstyrelsen. De båda rättsmedicinska och rättspsykiatriska kommissionernas ledamöter äro redan förut anställda i statens tjänst, likaså apoteksinspektören samt föredraganden för barnmorskeärenden och föreståndaren för det medicinskt-bakteriologiska laboratoriet.

Helt nya tjänster äro bland de nu antydda endast öfverinspektören för lasarettsvården i riket och öfverrevisorn inom hospitalsöfverstyrelsen.

Ofvanstående gör icke anspråk på att vara annat än ett utkast, grundadt på ett flerårigt intresse för och studium af det organisatoriska i vårt medicinalväsende. Naturligtvis äro åsikterna lika delade angående sättet för en omorganisation af medicinalstyrelsen som de äro odelade i fråga om behovet af en omorganisation.

De befordringsfrågor, som höra till medicinalstyrelsens handläggning, har jag icke vidrört, men vill blott nämna, att då styrelsen sedan länge i fråga om anmälning till erhållande af apoteksprivilegier använt sig af apotekarsocietetens direktion såsom sakkunnig institution, så torde det kunna tänkas, att styrelsen i framtiden — åtminstone vid vissa slag af läkarbefordringar — komme att hänvända sig till särskilda sakkunniga.

Det torde ju vara klart, att ett ämbetsverks arbetsprodukt icke utslutande är beroende af *arbetskrafterna*, vare sig deras antal eller deras intensitet. Man behöfver icke länge ha iakttagit *arbetssättet* inom det ena eller andra ämbetsverket för att inse, hvilken oerhörd och numera nästan allmänt erkänd betydelse arbetsmetoderna äga i fråga om besparing af arbetstid och arbetskrafter eller — kanske snarare — i fråga om tidens och krafternas förnuftiga utnyttjande. Det mångskrifveri och den omständlighet, som äfven inom andra, äldre ämbetsverk torde vidlåda ärendenas behandling, äro måhända icke särskildt betecknande för medicinalstyrelsen, men något bör dock sägas därom.

Vid plenisammanträdena, som äga rum hvarannan dag klockan 11—3, åtgår en å en och en half timme till uppläsning och justering af protokollet öfver nästföregående sammanträde med tillhörande, utgående skrivelser. Hvad de senare beträffar, har hvarje koncept dessförinnan — efter noggrann kollationering å kansliet — genomlästs af föredragande ledamoten, som nu får tillfälle att på nytt i sällskap med styrelsens samtliga ledamöter genomgå detsamma. Förordnanden af extra och vikarierande läkare (till ett antal af mer än 600 under sistlidet år), af vikarierande apoteksföreståndare (också i ett rikligt antal) m. m. föredragas vid plenisammanträdena och föranleda omfattande protokoll och talrika koncepter.

Tryckta formulär till ifyllning för olika slag af ideligen återkommande skrivelser förekomma icke, hvarje exemplar måste(?) hand- eller maskin-skrifvas i sin helhet. Om förefintligheten af dubbla och tredubbla diaries, om ett skriferi, såsom om tid och krafter oinskränkt stode till disposition, skall jag icke uppehålla mig, då jag hufvudsakligen afsett det styrelsens ledamöter åliggande arbetet.

Det är alltså enligt min mening icke genom ökning af ledamotsantalet, som vårt lands högsta medicinska myndighet skall bli bättre rustad att bära de arbetsbördor, som alltjämt påläggas henne, utan genom en grundlig omdaning af arbetssättet. Till en sådan omdaning hör i första rummet icke blott upphörandet af den kollegiala handläggningen af alla slags ärenden, utan äfven en genomgående rekonstruktion af den nuvarande medicinalstyrelsen.

Då — såsom ofvan anförts — de praktiskt medicinska vetenskapernas snabba utveckling och deras alltjämt stigande sociala betydelse samt vårt medicinalväsendes år efter år ökade omfattning ställa allt större kraf på den myndighet, som utöfvar högsta tillsynen öfver den allmänna hälso- och sjukvården, och då dessa kraf inom kort skola nå en sådan höjd, att medicinalstyrelsen i sin nuvarande gestalt och med sitt nuvarande arbetssätt icke kan motsvara dem, så får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående medicinalstyrelsens tidsenliga omorganisation samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

För att erhålla närmare upplysning rörande de meddelanden, som i motionen antydts angående arbetsättet inom medicinalstyrelsen, äfvensom ett sakkunnigt yttrande öfver de reformförslag i öfrigt, som i motionen angifvits, har utskottet, i enlighet med 46 § riksdagsordningen, genom regeringen vändt sig till kungl. medicinalstyrelsen, från hvilken den 8 maj erhållits nedanstående yttrande:

Medicinalstyrelsens yttrande.

Den korta tid, medicinalstyrelsen vid de för handen varande förhållandena haft på sig för detta yttrandes afgifvande, har gjort det för styrelsen omöjligt att nu närmare utveckla de åsikter, som inom styrelsen äro rådande beträffande de ändringar, som äfven enligt styrelsens åsikt äro be-

höfliga uti styrelsens organisation, speciellt i fråga om de rättsmedicinska ärendenas handläggning. Styrelsen nödgas således inskränka sig hufvudsakligen till de äskade upplysningarnas meddelande samt till en granskning af de uti motionen framkastade förslagen till organisatoriska förändringar.

Till utgångspunkt för sin framställning har motionären tagit Kungl. Maj:ts nådiga proposition till nu församlade riksdag (n:o 141) angående organisationen af arméens centrala förvaltningsmyndighet, hvori föreslås bland annat inrättandet af en ny sjukvårdsstyrelse, i sammanhang hvarmed en stor del af de arméen rörande hälso- och sjukvårdsärenden, som hittills handlagts hos medicinalstyrelsen, skulle därifrån förflyttas till den nya sjukvårdsstyrelsen.

Redan vid hänvisningen till sagda proposition begår motionären misstag, som icke äro utan betydelse för hans följande framställning. Han anför nämligen, att Kungl. Maj:ts förslag bland annat innebär, att »den nu till medicinalstyrelsen hörande öfverfältläkartjänsten skulle öfverflyttas till arméförvaltningen» och inlägger i detta yttrande uppenbarligen den meningen, att äfven lönen skulle flyttas, så att ersättning därför icke skulle kunna fås utan »en framställning om inrättandet af ett nytt medicinalrådsämbete». Den kungl. propositionen gifver dock ingen anledning till en sådan uppfattning. Chefen för kungl. landtförvarsdepartementet delar nämligen i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 26 mars 1907 uttryckligen den under ärendets behandling uttalade meningen, »att, om öfverfältläkaren frigöres ur medicinalstyrelsen, det medicinalrådsämbete, han bekläder, därför icke kan indragas», och meddelar vidare, att äfven chefen för kungl. civildepartementet »ansett någon ändring i staten för medicinalstyrelsen icke kunna ifrågasättas i anledning af förslaget om utbrytande från nämnda styrelsens förvaltning af sanitets- och veterinärärendena för arméen». Kungl. Maj:t har också äskat helt och hållet *nya* löneförmåner för en öfverfältläkare.

För bibehållandet i medicinalstyrelsen af fyra läkarledamöter såsom föredragande anser sig medicinalstyrelsen i sitt underdåniga yttrande den 13 augusti 1906 med anledning af särskilda kommitterades förslag till ändrad organisation af arméens centrala förvaltningsmyndighet hafva angifvit goda skäl. I största korthet må de här återgifvas. Oaktadt, såsom äfven motionären framhållit, hospitalsärendena med år 1877 tillagts medicinalstyrelsens förvaltning och oaktadt den betydande utvecklingen på alla de till styrelsen hörande förvaltningsområdena, har läkarledamöternas antal icke ökats på 66 år. Att hvarje ledamots arbetsbörda därför i hög grad vuxit

är själfklart, helst om hänsyn tages till hospitalsväsendets alldeles särskilda tillväxt, som ledt därhän, att en ledamot, som tidigare handlade äfven flera andra grupper af ärenden, numera är till fullo upptagen af hospitalsärendena, hvadan från hans förra rotel lasarettens ärendena och de rättsmedicinska ärenden, som ej augå sinnesbeskaffenhet, måst tilläggas öfriga ledamöter. Äfven öfverfältläkaren har på grund af ärendenas tillväxt haft en del civilärenden sig ålagda. Men äfven han har på senare tid dragits därifrån, icke på grund af de militära hälsovårdsärendenas ökning i medicinalstyrelsen, utan därför, att de honom öfverordnade militära myndigheterna ålagt honom ett drygt arbete på områden, med hvilka medicinalstyrelsen icke haft att skaffa, såsom utarbetande af mobiliseringsplaner, ledning af militärläkares öfningar m. m. Denna styrelsens ledamot, som ännu på 1890-talet kunde påtaga sig så ansvarsfulla ärenden som vissa rättsmedicinska, har därför mer och mer dragits från handläggningen af civila frågor, hvilka i följd däraf hopat sig på andra händer. Styrelsen har också yrkat, att, om den militära hälso- och sjukvården till samma omfattning, som hittills skall bibehållas hos medicinalstyrelsen, öfverfältläkaren måtte befrias från de militära skyldigheter, som på senare tiden blifvit honom ålagda utanför styrelsens arbetsfält. Emellertid har öfverfältläkaren fortfarande på sin lott ett stort antal civila ärenden. Då härtill kommer, att enligt ofvan åberopade statsrådsprotokoll »uti vissa frågor, nämligen rent hygieniska frågor, beforderingsfrågor och tillsynen öfver militärläkarnas och militärveterinärernas medicinska verksamhet i fredstid, ett med hänsyn till dessa frågor natur erforderligt samband mellan medicinalstyrelsen och den nya sjukvårdsstyrelsen kommer att förefinnas», så inses däraf, att en del synnerligen viktiga militärmedicinska angelägenheter fortfarande skulle komma att af medicinalstyrelsen handläggas. Huru både dessa och de civila ärenden, som föredragits af öfverfältläkaren, skulle kunna öfvertagas af de två medicinalråd, som därvid skulle kunna ifrågakomma och hvilka redan förut ansetts vara i behof af lättnad, det kan icke medicinalstyrelsen inse.

Styrelsens uppfattning är sålunda den, att, så länge styrelsen har den omfattande verksamhet med den civila hälso- och sjukvården, som nu och sedan 1877 varit åt henne anförtrödd, så länge kunna icke i styrelsen utan väsentliga olägenheter undvaras de fyra läkarledamöter utom generaldirektören, som alltsedan 1841 där varit anställda.

Förestående redogörelse torde också vara ägnad att belysa det förhastade uti ett annat af motionären i hans inledning gjordt uttalande. Ge-

nom yrkandet på öfverfältläkarens ersättande med ett medicinalråd, förmenar han, att »medicinalstyrelsen själf lagt i dagen den uppfattningen, att hvad som bör göras för att styrelsen må kunna motsvara de växande kraf, som ställas på densamma, det är att öka ledamöternas antal», och något längre fram yttrar motionären med afseende på styrelsens nämnda mening, att fråga »redan väckts om inrättandet af flera ledamotskap för att därigenom tillgodose de stigande fordringarna på mångsidighet hos styrelsen». Något ökad antal ledamöter har styrelsen icke ifrågasatt på annat sätt än genom förslaget, att öfverfältläkarens nuvarande ämbete måtte äfven till namnet få blifva hvad det alltid i grunden varit: ett medicinalrådsämbete. Att fråga skulle väckts om »flera ledamotskap» är åtminstone för medicinalstyrelsen fullständigt obekant. Men ej nog härmed, motionären tillägger medicinalstyrelsen också ett motiv, hvars ohållbarhet han sedan söker ådagalägga, det nämligen, att styrelsen skulle vilja ökning i ledamöternas antal för att möta de stigande fordringarna på mångsidighet hos styrelsen. Detta motiv har han likväl tillagt styrelsen utan någon som helst grund. Att styrelsen länge känt behof af större mångsidighet är sant, men att vinna denna genom flera ordinarie ledamöters anställande, därpå har nog styrelsen aldrig haft en tanke. Nej, det är, såsom af det föregående lærer framgå, ärendenas mängd och omfattning, som kräfva minst fyra föredragande; ett mindre antal skulle ej hinna med dem. Mångsidigheten har man tänkt sig tillgodosedd på andra sätt, exempelvis genom inrättandet i förbindelse med medicinalstyrelsen af den statsmedicinska anstalt, hvaraf åtminstone en del nu af Riksdagen beviljats.

Anledningen till motionen uppgifver herr Kjellberg vara dels den befarade framställningen om ökning af medicinalstyrelsens ledamotsantal — en farhåga, hvars grundlöshet styrelsen påvisat — dels äfven några andra förhållanden, bland hvilka motionären särskildt framhåller de medicinska vetenskapernas utveckling och specialisering, som icke blott ökat arbetsbördan och krafvet på mångsidighet för landets högsta medicinska myndighet utan äfven gjort det allt svårare för medicinalstyrelsen att med den nuvarande organisationen, motsvara de växande krafven. Som det vill synas för att visa huru litet mäktig denna organisation är af utveckling, anföres i motionen, hurusom alltsedan 1841 ingen annan ändring skett i styrelsens sammansättning, än att en veterinärledamot och en öfverinspektör för sjuksjukvården tillkommit. Någon vidare ökning i ledamöternas antal vill motionären emellertid icke hafva, utan missförhållandet skall afhjälpas på andra

hans speciella sakkunskap är af nöden, dock utan att han i öfrigt belastas med styrelsens arbeten. Det finnes, enligt styrelsens uppfattning, intet hinder för att härutinnan gifva dessa laboratorieföreståndare en ställning, analog med den, som i § 12 af gällande nådiga stadga angående sinnessjuka tillerkänts öfverinspektören för sinnessjukvården i riket, hvilken är berättigad deltaga i medicinalstyrelsens öfverläggningar i ärenden, vid hvilkas utredning han medverkat, och att få sin mening till protokollet antecknad. I frågor, som äro föremål för kollegial behandling och samfällt beslut, kunde också utan olägenhet rösträtt medgifvas laboratorieföreståndare. Skulle en sådan anordning vinna nådigt bifall, så förfölle ock, enligt medicinalstyrelsens åsikt, allt vidare fog för fakulteternas fruktan, att laboratorieföreståndarna ej skulle erhålla tillräcklig auktoritet, äfven om statsanstalten sorterade under medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen hemställer således, att den statsmedicinska anstalten kommer att sortera under medicinalstyrelsen, och att för de olika afdelningsföreståndarna stadgas rätt och skyldighet att på sätt, som i §§ 28 och 30 af Eders Kungl. Maj:ts förnyade nådiga instruktion för dess medicinalstyrelse den 31 december 1900 är stadgad för i rådplägning deltagande ledamot, inom styrelsen deltaga i handläggningen af frågor, till hvilkas utredning de bidragit. — — — — —

Enligt detta förslag skulle således de speciellt sakkunniga få nödigt inflytande på ärendena utan att betungas med föredragningen och det rent ämbetsmässiga handläggandet af ärendena, hvilket fortfarande skulle tillhöra de ordinarie medicinalråden.

Medicinalstyrelsen tror, att detta förslag skulle förtjänat att uppmärksammas af motionären, då han inför riksförsamlingen framlägger ett utkast till ny organisation, »grundadt på ett flerårigt intresse för och studium af det organisatoriska i vårt medicinalväsende.» Men hans tankar hafva gått i en annan riktning; han tror, att »styrelsen i många fall skulle vara bäst tillgodosedd med friska krafter och nya initiativ, om den vid sidan af sina ständiga ledamöter *bland de föredragande* kunde utifrån påräkna fackmän, som antingen — utan att fullständigt öfvergifva innehafvande tjänst — under två eller tre år tillhörde styrelsen och därefter återginge till sitt egentliga verksamhetsfält eller vid sidan af sin tjänst föredroge vissa bestämde ärenden i styrelsen». Erfarenhet saknas likväl icke, hvaraf man kan sluta till, huru en sådan anordning skulle slå ut. Medicinalrådsämbetena rekryteras som regel med läkare, hvilka förut icke varit anställda i styrelsen, och det är ett känt förhållande, att omkring 2 år åtgå, innan den ny-

komne känner sig fullt hemmastadd i sin tjänst. Författnings- och personal-känedom samt administrativ erfarenhet och ämbetsmannarutin äro icke att förakta; de behöfvas jämte den vetenskapliga utbildningen. Skulle nu de utifrån komma friska krafterna städse efter 2 eller 3 år ombytas, så måste man i och med detsamma afsäga sig fördelen att någonsin erhålla en med ärendena fullt förtrogen föredragande. En sådan ordning kan medicinalstyrelsen helt naturligt icke finna lämplig. Och för öfrigt — hvar finna fackmän, som på sådana villkor skulle ställa sig till medicinalstyrelsens tjänst? Det lär ej vara obekant, att största svårigheterna vid rekryteringen af såväl chefs- som ledamotsplatserna i medicinalstyrelsen ligga i de ringa lönerna. Då dugande läkare kunna påräkna en inkomst af 20-, 30- à 40-tusen kronor årligen, så lär ingen kunna förvåna sig öfver, att det är svårt att besätta tjänster, som gifva sina innehafvare 6,400 à 9,000 kronor. Hvilka läkare med eller utan tjänst, undantagandes de allra yngsta, skulle vilja öfvergifva sin praktiska verksamhet för att under två eller tre år vara föredragande i ett ämbetsverk mot ersättning efter sistberörda skala och med risk att under tiden förlora terräng på sitt egentliga verksamhetsfält?

Härpå följer i motionen en snabb blick på medicinaladministrationens historia i vårt land. Ett anmärkningsvärdare misstag må här rättas. Det uppgifves, att uppsikten öfver lasaretten och kurhusen först med inrättandet af medicinalstyrelsen, således med 1878, förflyttades från den förra särskilda sjukhusförvaltningen. Detta skedde emellertid redan genom kungl. brefvet den 9 september 1859 och kungl. kungörelsen den 21 oktober 1864, då hithörande ärenden tillades sundhetskollegium, medicinalstyrelsens föregångare. Och ej heller hospitalen öfverflyttades — såsom i motionen uppgifves — »med inrättandet af medicinalstyrelsen» på detta ämbetsverk. De öfverflyttades ett år tidigare till dåvarande sundhetskollegium. För öfrigt har medicinalstyrelsen så mycket hellre ansett sig kunna förbigå denna del af motionen, som motionärens egna förslag icke synas stödja sig på den historiska utvecklingens grund.

Härefter kommer motionären till detaljantydningar beträffande de reformer, han tänkt sig. Dessa gå väsentligen ut på ett uppdelande i flera olika styrelser och kommissioner af medicinalstyrelsen, som hittills omfattat så godt som landets hela medicinaladministration och som, i förbigående nämndt, i mycket tjänat till förebild för olika förslag, som i våra skan-

dinaviska grannländer under senare decennierna framkommit till förbättrande af deras efterblifna medicinaladministration.

Främst af allt skulle *hospitalsväsendet* afskiljas från medicinalstyrelsen och erhålla en egen öfverstyrelse. Medicinalstyrelsen vill gärna medgifva, att hospitalsväsendets både omfattning och begränsning äro sådana, att dithörande ärenden kunde öfverflyttas till en särskild styrelse. Visserligen skulle svårigheter till en början yppa sig till följd däraf, att en del till hospitalsväsendet hörande handlingar icke kunna afskiljas från medicinalstyrelsens öfriga handlingar, samt därför att somliga läkarförordnanden icke kunde, enligt hittills städse följda grundsatser, lika själfständigt meddelas af en särskild styrelse som nu af medicinalstyrelsen och så vidare. Men dessa svårigheter äro af sekundär betydelse, och vore ändringen i öfrigt nödvändig, så måste äfven de lösas. Vidare är det obestridligt, att en högst betydande arbetsbörda skulle aflyftas isynnerhet från generaldirektören, om han befriades från hospitalsärendena — en befrielse, som ju kunde komma andra ärenden till godo.

Men frågan får väl icke ses endast från denna synpunkt. Utslaget torde fast mer böra gifvas från synpunkten af landets och hospitalsväsendets eget bästa. Härvid tränger sig det spörsmålet fram: Huru har medicinalstyrelsen förvaltadt hospitalsväsendet? I detta hänseende fruktar styrelsen hvarken samtidens eller eftervärldens dom. Det torde nämligen icke kunna förnekas, att de trettio år, hvarunder denna administrationsgren ålegat styrelsen, utmärkas af en högst betydande utveckling och ett oafbrutet framåtskridande. Ett stort antal nya hospitalsanläggningar hafva till plan och utförande af styrelsen omhänderhafts och flera äldre hospital hafva undergått tidsenliga utvidgningar och förbättringar. Och alla dessa betydande byggnadsarbeten hafva utförts utan öfverskridande af beviljade belopp. Sinnessjukvården har jämnsides härmed i grund reformerats i human och rationell riktning; hospitalen äro blifna tidsenliga sjukhus, icke vidare blotta inspärningsanstalter för samhällsvådliga individer. Dessa förhållanden synes motionären alls icke hafva beaktat. Där emot har han funnit lämpligt att påminna om ett par oredliga sysslomäns försnillningar såsom ett särskildt skäl, hvarför ändrad öfverstyrelse skulle behöfvas. För att belysa detta förhållande har medicinalstyrelsen därför ansett sig böra här meddela ett utdrag af den inspektionsberättelse, som af undertecknad Linroth till styrelsen afgafs öfver den inspektion, hvarvid den ena försnillningen upptäcktes (bil. A). För närvarande och sedan flera år är styrelsen upptagen med realiserandet af den plan för hospitals-

väsändets fullständiga ordnande, som styrelsen efter Riksdagens begäran år 1902 framlade och som Riksdagen därefter vid anslags beviljande till nya hospitalsanläggningar så godt som fullständigt följt. Det torde vara mindre vanligt att under sådana förhållanden en ändring göres, som, säga hvad man vill, dock skulle innebära ett slags inkompetensförklaring för den styrelse, hvilken fråntoges ett värf, som den med nit och framgång fullföljt men ännu ej kunnat avsluta.

Den tid torde emellertid komma, då hospitalsadministrationen blifver så vidlyftig, att den kräver sin egen fristående styrelse. Men då måste nog denna styrelse sammansättas annorlunda än motionären tänkt sig. Enligt hans utkast skulle den nya styrelsen utgöras af det medicinalråd, som nu föredrager hospitalsärendena, öfverinspektören för sinnessjukvården i riket, en arkitekt och en »öfverrevisor», äfven de båda senare såsom föredragande. Öfverinspektörens uppgift är att genom inspektioner på hospital och andra anstalter för sinnessjuka öfvervaka sinnessjukvården i riket. Han måste för detta ändamål ofta och under en mycket stor del af året vara frånvarande från hufvudstaden. Skulle »öfverrevisorn» göra den afsedda nyttan, så måste han, enligt hvad i styrelsen utredts med anledning af ett hos styrelsen framställt förslag angående en likartad befattnings inrättande, vara på resor under vida mera än halfva året. Huru stor nytta han och öfverinspektören då skulle göra såsom föredragande i ett verk med mera än 2,000 inkommande ärenden och än flera utgående expeditioner och där arbetet icke en enda dag kan hvila, det torde en hvar lätt kunna tänka sig. Återstå arkitekten och medicinalrådet. Den förre kunde gifvetvis icke göra någon nytta i fråga om rena sjukvårdsangelägenheter. Medicinalrådet blefve därför som oftast ensam både föredragande och beslutande. Och häri skulle ligga en en förbättring! Nej, skall en ny öfverstyrelse öfvertaga hospitalsväsendet, måste där utan tvifvel finnas både en ansvarig chef och städse tjänstgörande föredragande. Det är allt för viktiga intressen, som härvidlag stå på spel, för att denna styrelseform skulle öfvergifvas. — Mot en arkitekt såsom föredragande af byggnadsfrågor har medicinalstyrelsen intet i princip att erinra, men ändringen skulle medföra konsekvenser, som motionären uppenbarligen icke tänkt sig. Styrelsens nuvarande arkitekt uppstår allenast ett mindre arfvode af 1,500 kronor och med skyldighet att granska reparations- och smärre byggnadsförslag. Sin väsentliga aflöning har han hela långa tider uppburit i form af ersättning för utförda ritningar äfvensom i arfvoden såsom byggnadschef. Blefve han

nu föredragande, kunde han knappast fortfara med utförandet mot särskild ersättning af ritningar åt styrelsen. Följden blefve naturligtvis den, att han måste aflönas på helt annat sätt än nu. Då motionären antydt, att kostnaderna för en ny hospitalsöfverstyrelse väsentligen skulle inskränka sig till lön för en »öfverrevisor», så får medicinalstyrelsen således erinra, att dessutom skulle tillkomma lön för en chef och ökad ersättning för en arkitekt, hvartill komme, att det arbete medicinalstyrelsens sekreterare nedlägger på hospitalsärenden måste utföras af någon annan, hvaremot medicinalstyrelsen antager, att motionären afsett, att de hos medicinalstyrelsen nu anställda tjänstemännen för hospitalsärenden, en kamrerare, en notarie och en revisor, skulle öfverflyttas till den nya styrelsen. Slutligen tillkomme ny lokal, vaktmästare med mera, så att kostnaderna visserligen icke skulle ställa sig så obetydliga, som motionären förespeglat.

Äfven *veterinärärendena* skulle enligt motionärens mening bortflyttas från medicinalstyrelsen. Något annat skäl härför angifves icke, än att styrelsen synes »böra därifrån befrias». Ärendena skulle »öfverföras till en särskild veterinärdirektör», som skulle få »nära anslutning till landtbruksstyrelsen». — Undertecknad Kjerrulf har uppsatt bifogade öfversikt (bil. B) af förhandlingarna angående ordnandet af veterinärväsendet under senare delen af det nyss tilländagångna århundradet. Häraf framgår, att medicinalstyrelsen för sin del icke ställt sig afvisande gentemot de förra förslagen att öfverflytta dessa ärenden från styrelsen, men å andra sidan också lojalt ställt sina krafter till förfogande. Då frågan efter långa och mångsidiga förhandlingar omsider löstes år 1900 på det sätt, att ett särskildt medicinalråd med veterinärutbildning anställdes hos medicinalstyrelsen, då några nya förhållanden knappast inträdt under de få åren efter denna »definitiva» lösning och då — såvidt styrelsen har sig bekant — missbelåtenhet med den nuvarande ordningen icke från något håll försports, så saknar styrelsen nu anledning understödja det af motionären framkastade förslaget. Till denna styrelsens ståndpunkt bidraga äfven tvenne särskilda förhållanden. Offentliga slakthus och obligatorisk köttkontroll hafva på sista tiden börjat införas i våra städer. Dessa anordningar hafva en stor betydelse för den allmänna hygien, och frågor rörande dem kunna icke annat än vinna på ett nära samarbete mellan målsmän för hälsovården och för den speciella köttkontrollen. Allt större betydelse få också, i den mån kommunikationerna utvecklas, åtgärderna mot smittosamma kreaturssjukdomars spridning. Medicinalstyrelsen är öfvertygad, att landets ekonomiska intressen bäst främjas genom strängt upprätthållande af de föreskrifter, som på hälsovårdslärens

grund ansetts af behovet påkallade till förhindrande af nämnda sjukdomars utbredning. Och till öfvervakande häraf torde medicinalstyrelsen vara mera ägnad än landtbruksstyrelsen, som emellertid äfven nu plägar höras i veterinärfrågor, som närmare beröra viktigare landtbruksintressen.

Komma så de *rättsmedicinska ärendena*, hvilka motionären vill öfverlämna till tvenne särskilda kommissioner, en för mål angående sinnesbeskaffenhet och en för de öfriga. Emellertid skulle medicinalstyrelsens befattning med dessa angelägenheter icke fullständigt upphöra, utan styrelsen skall blifva »den sammanhållande institutionen mellan domstolar och administrativa myndigheter å ena sidan och sådana styrelser och kommissioner, som här ofvan blifvit antydda», å den andra. Hvad som afses med detta något dunkla uttalande, är ej godt att förstå, men då styrelsen icke i sak skulle hafva något att säga, så torde meningen väl vara, att styrelsens befattning skulle inskränkas till rena expeditiönsförrättningar.

Vidkommande först utlåtandena angående *sinnesbeskaffenhet*, så utgöra de en lika så betungande som ansvarsfull del af medicinalstyrelsens nuvarande ämbetskyldigheter. I rundt tal förekomma 60 sådana mål årligen, således mera än ett i veckan, och handlingarna i hvarje mål äro så godt som alltid mycket vidlyftiga och kräfva allvarligt begrundande, då, såsom motionären alldeles riktigt erinrar, »mången medborgares frihet, ära och lif äro beroende» på de lämnade utlåtandena. För några decennier sedan var det onekligen ganska illa ställt i detta afseende. Medicinalstyrelsen, som skulle afgifva yttranden i dylika mål, hade i sin krets ofta ingen enda speciellt psykiatriskt utbildad ledamot, liksom också mången läkare, som handhade sjukvården vid hospitalen, vid den tiden hade föga kompetens på detta område. Numera och så länge hospitalsärendena handläggas hos styrelsen, lär sådan brist icke kunna ifrågakomma. Efter tillkomsten år 1899 af en öfverinspektör för sinnessjukvården i riket har äfven denne fått till skyldighet bland annat att biträda medicinalstyrelsen vid handläggning af rättsmedicinska frågor rörande sinnesbeskaffenhet. Slutligen erhöll medicinalstyrelsen genom den år 1901 utfärdade nya stadgan angående sinnessjuka bestämd befogenhet att förordna om undersökning på hospital af en persons sinnesbeskaffenhet, då sådant för rättsmedicinska frågor besvarande ansågs behöfligt. Af denna befogenhet begagnar sig medicinalstyrelsen, såsom naturligt är, så snart tvekan råder i ärenden rörande sinnesbeskaffenhet (i medeltal 16,4 % af fallen), och sålunda erhålles efter en grundlig och sakkunnigt utförd observation under möjligast gynnsamma förhållanden

en redogörelse för fallet jämte ett utlåtande af vederbörande hospitalsläkare. Vid företaget af svårare mål af detta slag kan medicinalstyrelsen således numera förskaffa sig: 1:o) ett utlåtande af en hospitalsläkare, afgifvet efter företagen, minst två månader lång undersökning; 2:o) öfverinspektörens uttalande; 3:o) föredragandens förslag till yttrande; samt 4:o) en fängelseläkares observation och utlåtande. Hvilken himmelsvid skillnad mellan nu och förr och hvilken ökad trygghet för hithörande ärendens behöriga behandling sålunda blifvit införd, torde hvarje fördomsfri person utan tvekan böra medgifva.

Motionären anser emellertid, därvid stödd på ett uttalande af öfverinspektören, att äfven den nuvarande ordningen är otillfredsställande. Skälet härtill är tydligen det, att dessa mål icke handläggas *uteslutande* af läkare, som tjänstgjort på sinnessjukvårdsanstalt. Det är dock en omtvistad fråga, huruvida en sådan ordning vore den bästa. Mångenstädes har också oro förspotts öfver den af vissa psykiatrici ådagalagda benägenheten att förutsätta abnorm sinnesbeskaffenhet hos brottslingar.

En af motionären framhållen betänklighet må särskildt ägnas några ord. Han säger: »Under nuvarande förhållanden händer det stundom icke blott, att den sakkunnige föredraganden blir ensam om sin mening, utan det har äfven hänt, att denna den sakkunniges mening icke ens reservationsvis kommit till vederbörande domstols kännedom.» Sistnämnda omständighet har sin grund i styrelsens instruktion, enligt hvilken endast skrivelser till Konungen skola, då skiljaktiga meningar till protokollet antecknats, åtföljas af vederbörligt protokollsutdrag, och detta torde vara en vanlig föreskrift uti instruktionerna för ämbetsverken. Häraf hindras emellertid ingalunda, att, om yrkande därpå framställes, äfven till andra skrivelser *kunna* fogas protokollsutdrag, utvisande en skiljaktig mening. Hvad åter angår, att föredraganden *kan* blifva ensam om sin mening, så torde väl denna omständighet icke bevisa, att flertalets mening måste vara felaktig.

I stället för medicinalstyrelsen vill motionären sätta en kommission, bestående af öfverinspektören jämte e. o. professorerna i psykiatri vid Uppsala universitet och Karolinska institutet eller ock af den förstnämnde jämte andre ledamoten i den nya hospitalsöfverstyrelsen och ännu en vid behof tillkallad sakkunnig. Nämnde uppsalaprofessor är för närvarande öfverläkare vid Uppsala hospital och asyl, rikets största sinnessjukvårdsanstalt. Redan länge har denne tjänsteman ansetts alltför betungad med olikartade tjänsteplikter, och medicinalstyrelsen får på det allra bestämdaste förklara

det omöjligt att ålägga honom denna nya, maktpåliggande och tidsödande uppgift, därest han icke afgår från öfverläkarbefattningen, i hvilket fall förökad lön kräfvades för en professor i psykiatri vid Uppsala universitet. Och äfven för motsvarande lärare vid Karolinska institutet torde svårigheter finnas att ingå uti den föreslagna kommissionen. De hufvudsakliga krafterna för den nya kommissionen skulle sålunda vara de redan nu befintliga, således öfverinspektören och det medicinalråd, som föredrager hospitalsärenden. Medicinalstyrelsen kan icke förstå, hvarför icke dessas sakkunskap skulle kunna tillgodogöras lika väl inom medicinalstyrelsens eller eventuellt den nya hospitalsöfverstyrelsens ram som inom en särskild kommission. Vill man från deltagande i handläggningen utaf hithörande mål utesluta medicinalstyrelsens öfriga ledamöter och vill man ytterligare tillkalla en hospitalsläkare, så torde också en form därför kunna finnas. Men man bibehölle den obestridda fördelen, att en ansvarig och dagligen tjänstgörande ämbetsman hade till plikt att ofördröjligen omhändertaga målen och befordra dem till vederbörlig handläggning, hvilket han utan tvifvel skulle göra med större intresse och fart, då han själf hade att deltaga i den saktliga behandlingen och således måste helt och hållet sätta sig in uti frågorna, än om, såsom motionären vill, medicinalstyrelsen allenast skulle vara en mellanhand för expeditionen.

Kommissionen för *öfriga rättsmedicinska* ärenden skulle bestå af professorn i rätts- och statsmedicin vid Karolinska institutet, rättskemisten och vid behof en af dem tillkallad sakkunnig. Fördelen med förändringen skulle väl egentligen vara den, att flera medicinalråd befriades från en tryckande plikt att deltaga i behandlingen af grannlaga frågor på områden, där de tilläfväntas under sin utbildningstid icke gjort speciella studier. Men motionären afser också utan tvifvel att vinna ökad trygghet för ärendenas sakkunniga behandling. Med afseende härför bör emellertid erinras, dels att någon garanti icke finnes för att professorn i rättsmedicin också alltid är en duglig praktisk rättsmedicus, dels äfven att rättskemisten företrädesvis är kemist utan att åtminstone hittills af honom fordrats någon speciell utbildning på rättsmedicinens öfriga områden. Att på föreslaget sätt disponera professorn i rättsmedicin skulle dessutom medföra olägenheten att han icke, såsom nu städse äger rum, kunde deltaga i de förberedande yttranden i rättsmedicinska mål, som medicinalstyrelsen är och väl äfven kommissionen skulle blifva befogad att inhämta från Karolinska institutets lärarkollegium och som kollegiet skall afgifva genom tre i hvarje särskildt fall utsedda medlemmar.

Den föreslagna kommissionens företräden kunna därför med skäl ifrågasättas och styrelsen inser ej, hvarför den bland styrelsens medlemmar, som väljes med speciell hänsyn till rättsmedicinsk utbildning, icke skulle vara lämplig att deltaga uti rättsmedicinska utlåtandens afgifvande äfvensom uti granskningen af de protokoll och utlåtanden öfver rättsmedicinska obduktioner, hvilka till ett antal af öfver 400 årligen för sådant ändamål inkomma. Enär ersättningen för dessa förrättningar, som väl fortfarande skulle utbetalas af styrelsen, måste vara beroende på styrelsens godkännande af förrättningarnas riktiga fullgörande, skulle i allt fall behövas en i styrelsen ständigt arbetande tjänsteman med nödig kunskap och erfarenhet på ifrågasatt område. Vid förändringars införande måste man för öfrigt se till, att sakkunskap förvärfvas på flera områden, än hvad som kan blifva fallet med tillämpning af motionärens förslag. Ofta behöves för rättsmedicinska utlåtandens afgifvande speciell sakkunskap i förlossningsläran, i andra fall kräfvades kirurgisk erfarenhet och så vidare. Styrelsen tror därför, att med den historiska grundens bibehållande äfven dessa ärendens föredragning bör tillhöra en af medicinalstyrelsens ordinarie medlemmar, men att allt efter målens beskaffenhet sakkunniga på skilda områden böra få inkallas för att deltaga i yttrandenas afgifvande, i sammanhang hvarmed kunde ifrågasättas, huruvida och i hvilken utsträckning öfriga medicinalråd kunde därifrån befrias.

Tanken på reformer i här antydda riktning har alltså icke varit främmande för medicinalstyrelsen. Och då den af Kungl. Maj:t förordnade kommitté, som för närvarande är sysselsatt med revision af de för rättsmedicinska förrättningar gällande stadgandena, afgifvit sitt betänkande, har styrelsen trots tiden vara inne för styrelsen att upptaga frågan, likasom öfverinspektörens för sinnessjukvården senaste årsberättelse med däri gjorda erinringar angående sättet för afgifvande af yttranden om sinnesbeskaffenhet i sammanhang därmed läser komma att företagas till behandling hos styrelsen.

Slutligen skulle en del ärenden visserligen fortfarande handläggas i medicinalstyrelsen men af »rörliga» föredragande. En sådan skulle rättskemisten i egenskap af »apoteksinspektör» vara. Att rättskemisten förut disponerats för den ena kommissionen för rättsmedicinska ärenden och nu äfven föreslås för apoteksärendena, synes antyda, att motionären anser hans egentliga sysselsättning föga upptaga hans tid. Detta är dock ett misstag. Enligt meddelande af den nuvarande rättskemisten har han ännu icke en enda dag — han har dock tjänstgjort sedan 1899 — varit utan

arbete i tjänsten. Hans dagliga arbetstid växlar visserligen rätt mycket, men tidtals äro så många undersökningsföremål i arbete, att de kräfva hans närvaro på laboratoriet under 8 à 9 timmar om dagen. En period med så trägen tjänstgöring har till och med varat oafbrutet mer än ett år. De åt rättskemisten tillfälligt uppdragna apoteksinspektionerna har han städse utfört under resor i landet under sin semester, då hans egen tjänst uppehållits af hans assistent. För uppdraget att visitera Stockholmsapoteken, som rättskemisten också haft, kan han välja sådan tid, som låter förena sig med hans kemistverksamhet, och de adjunktioner, han de senare åren innehafvt i medicinalstyrelsen, hafva endast omfattat mycket korta tider. Men att ålägga honom kontinuerligt en hel del andra plikter, som, därest medicinalstyrelsens egen verksamhet icke skulle förryckas, förutsätta ordnad tjänstgöring på ämbetsrummet, finner styrelsen ganska betänkligt.

Lasarettsväsendet skulle uppdragas åt en ordinarie lasarettsläkare för ett, två à tre år, hvarefter ombyte borde ske. Motionären disponerar sålunda utan betänkande den ena efter den andra af för andra ändamål tillsatta läkare. Men hvad skulle landstingen och lasarettsdirektionerna säga, om deras läkare sålunda bortsnappades? Måhända voro de icke lika belåtna med att få »friska krafter» såsom vikarier för en omtyckt och duglig läkare, som hela provinsen varit van att med förtroende anlita. Och lasarettsläkarna själfva? Medicinalstyrelsen tror, att just de bästa af dem skulle vara de första att afböja ett dylikt dem tillämnadt uppdrag i hufvudstaden, äfven om deras ekonomi skulle tåla vid den betydande minskningen i inkomster under en tid, då deras utgifter säkerligen icke skulle i samma mån minskas.

Barnmorskeväsendet, heter det till sist, torde äga sin naturliga målsman i läraren vid barnmorskeundervisningsanstalten i Stockholm. Denne, som är öfverläkare på ett barnbördshus om 100 sängar och året om har 60 elever att undervisa och dessutom har en vidsträckt enskild praktik, skulle vara föredragande i ett ämbetsverk! Då svårare förlossningsfall inträffa, måste han både som läkare och för fallets tillgodogörande för undervisningen infinna sig på barnbördshuset. Kallad till enskilda förlossningar, kunde han icke heller undandraga sig att komma. Nödvändigheten att så göra, kunde inträda när som helst. Den för föredragningen utsatta tiden kunde naturligtvis icke på samma gång iakttagas. Generaldirektören skulle få passa på, när föredraganden hade en ledig stund, och mångfaldiga andra rubbningar i ämbetsverkets arbetsordning vore af en dylik anordning att motse.

Medicinalstyrelsen måste således bestämdt vidhålla, att föredragningen af alla ärenden skall tillhöra ordinarie ledamöter. Såsom rådgifvande och för särskilda fall kan det vara lämpligt att anställa extra ordinarie medicinalråd, men icke för den dagliga handläggningen och ledningen af arbetet. »Rörliga» föredragande kan styrelsen därför icke förorda.

Särskild uppmärksamhet ägnar motionären äfven åt *arbetssättet* i medicinalstyrelsen och uppehåller sig med afseende härpå dels vid den kollegiala handläggningen af ärendena dels äfven vid deras öfriga behandling och expedition.

Hvad först beträffar den *kollegiala handläggningen*, så var frågan här om föremål för en grundlig utredning, innan medicinalstyrelsen med ingången af år 1878 aflöste sundhetskollegium. Uti sistnämnda ämbetsverk skulle alla ärenden behandlas kollegialt. I medicinalstyrelsens instruktion af den 2 november 1877 förändrades detta därhän, att endast vissa viktigare ärenden skulle afgöras genom samfällt beslut af generaldirektören och ledamöterna, men alla andra afgöras af den förre efter rådpläging med vederbörande ledamot. Då stora betänkligheter anförts mot öfvergifvandet särskildt på detta förvaltningsområde af den kollegiala formen, bibehölls densamma äfven för grupper af ärenden, för hvilka den sedermera funnits icke vara nödvändig. Efter förslag af medicinalstyrelsen gjordes dock genom instruktionen den 31 december 1900 den förändring, att från kollegial behandling undantogos vissa byggnadsfrågor, yttranden i sanitära frågor samt frågor om förordnanden, tjänstledighet och afsked för tjänstemän utom styrelsen — allt för så vidt det icke gäller utlåtanden till Konungen, hvilka i medicinalstyrelsen likasom i andra ämbetsverk skola behandlas kollegialt. Dessutom infördes genom § 32 af instruktionen af år 1900 den förändringen, att vissa ärenden kunde afgöras af ledamöterna ensamma. Härigenom befriades generaldirektören från deltagande i handläggningen af ett mycket stort antal ärenden af mindre betydelse. Jämlikt § 28 af sistnämnda instruktion skola, utöfver framställningar till Kungl. Maj:t, fortfarande behandlas kollegialt hufvudsakligen: utfärdandet af allmänna föreskrifter, disposition af styrelsens anslag, rättsmedicinska utlåtanden, besvärsmål, bestraffningar samt befodringsfrågor.

Ny yrkar motionären på i första rummet »upphörandet af den kollegiala handläggningen af *alla* slags ärenden». Huruledes detta yrkande synes stå i strid med hans eget förslag till de rättsmedicinska ärendenas öfverlämnande till särskilda kommissioner af tre personer, äfvensom med hans förslag att de s. k. »rörliga» föredragandena skulle hafva säte och stämma

»inom styrelsen i plenum därstädes», vill styrelsen blott antyda. Äfven för öfrigt får styrelsen emellertid såsom sin på erfarenheten grundade öfvertygelse anföra, att större delen af de ärenden, som ännu skola hos styrelsen behandlas kollegialt, särskildt så grannlaga frågor som bestraffningar och befordringar, skulle förlora på den föreslagna förändringen. Blott så till vida kan styrelsen biträda förslaget, som det synes styrelsen lämpligt, om det finge bero på ärendenas beskaffenhet, huruvida framställningar till Konungen skulle behandlas kollegialt eller ej. Det nu föreskrifna sättet torde emellertid sammanhånga med en allmän princip uti vår förvaltning och således icke kunna för ett enstaka ämbetsverk förändras. Måhända skulle det också kunna ifrågasättas, att ärenden af mera underordnad vikt finge i större utsträckning än hittills handläggas och afgöras af vederbörande ledamot allena.

I själfva verket äro dessutom helt säkert långt färre ärenden kollegiala i medicinalstyrelsen än motionären föreställer sig. Hans omdöme härutinnan torde hafva påverkats af den omständigheten, att ledamöterna i allmänhet äro samlade i styrelsens sessionssal, då de föredraga alla slags ärenden. Men detta har icke sin grund i styrelsens instruktion; ingenting i densamma hindrar, att föredragningen af de flesta ärenden kunde ske af hvarje ledamot för sig hos generaldirektören, och i de utgående skrivelserna iakttages noggrant, att de, som angå icke kollegiala ärenden, underskrifvas allenast af generaldirektören eller vederbörande ledamot med kontrasignation, där sådan skall ske. Till en början nödvändiggjordes äfven sessionssalens användning på berörda sätt utaf bristen på arbetsrum för ledamöterna. Efter fältläkarkontorets bortflyttning och andra omändringar i styrelsens gamla hus har denna brist nödtorftligen afhjälpts, och det ifrågasattes också sedan detta skett, att förändring skulle göras för att i det yttre bättre markera skillnaden mellan kollegiala och icke kollegiala mål. Men saken har tills vidare fått förfalla hufvudsakligen af bekvämlighetskäl och för tids vinnande, särskildt för generaldirektören och sekreteraren.

Ärendenas mängd och ofta brådskande beskaffenhet göra, att session måste hållas hvarannan dag. Styrelsen skall då i alla händelser samlas. Därvid kunde naturligtvis endast de kollegiala ärendena behöfva föredragas och skrivelser i sådana mål justeras, hvarefter ledamöterna kunde en och en kallas att infinna sig för de öfriga ärendena. Men det har visat sig mera praktiskt, att en hvar ledamot, medan han har ordet, föredrager alla sina ärenden. En stor del af dem äro så enkla, att de icke taga lång tid, och de öfriga förberedas under mellandagarna genom enskildt arbete samt

under öfverläggningar mellan generaldirektören och vederbörande ledamot, så att de vid föredagningen till protokollet ofta allenast behöfva anmälas. Alla ärendens föredragning i ett sammmanhag medför också den fördelen, att alla ledamöterna, som, olikt förhållandet i andra ämbetsverk, icke äro utbildade inom verket och därför utan denna ordning skulle vara obekanta med de frågor, som ej tillkomma deras föredragning, få någon kännedom om ärendena inom de olika rotlarna och icke behöfva stå alldeles främmande, då de skola i ordförandens frånvaro sköta hans plats. Det är också af stor betydelse, då styrelsen vid semesterledigheter och andra förfall nödgas såsom adjungerade ledamöter anlita sina unga amanuenser, hvilka väl behöfva stödet af de öfriga ledamöternas erfarenhet.

Att arbetssättet för öfrigt icke är så öfvervägande kollegialt i medicinalstyrelsen, det vet enhvar, som äger någon kännedom om de många och mödosamma arbetstimmarna både på för- och eftermiddagarna, då de viktigare ärendena förberedande afhandlas mellan chefen och särskilda ledamöter och med tillkallande, där så kräfvdes, af äfven andra tjänstemän eller experter, och icke endast dömer af ytliga iakttagelser under de officiella sessionerna. Kan det visas, att arbetskraft och tid vinnes genom de föreslagna förändringarna, skall styrelsen icke dröja att däraf begagna sig.

Mot expeditionssättet hos medicinalstyrelsen, som naturligtvis sker i full öfverensstämmelse med därför i styrelsens instruktion gifna föreskrifter, har motionären skarpa anmärkningar och tror, att stor besparing i arbetstid och arbetskraft skulle vinnas genom förändringar, hvilkas art dock icke närmare angifves.

Först vänder han sig i detta hänseende mot justeringen af styrelsens protokoll och skrivelser och upplyser, att därför åtgår 1 à 1½ timme hvarje sessionsdag, således 3 gånger i veckan. Från denna tid bör emellertid först och främst afräknas 10 à 15 minuter hvarje gång, som åtgå för de båda kamrerarnas föredragning af anordningar och andra penningeangelägenheter, hvarmed sessionerna pläga börja. Om den återstående tiden för justering är för lång eller icke, lärer väl bero på omfattningen af det arbete, som skall justeras på sagda tid: i medeltal 37 paragrafer i protokollet och 40 skrivelser för hvarje sessionsdag. Om skrivelserna säges, att hvarje koncept »efter noggrann kollationering på kansliet» genomläses af föredragande ledamoten och sedan uppläses inför hela styrelsen. Uppgiften om kollationeringen beror på ett misstag; kollationering på kansliet sker naturligtvis *efter* justeringen och afser att kontrollera den slutliga, af renskrivare verkställda utskriftens öfverensstämmelse med det justerade kon-

ceptet och lärer vara nödvändig. Det är de af ledamöter och å kansliet uppsatta, förut ej föredragna koncepten till utgående expeditioner, som uppläsa till justering inför styrelsen, och det är vid detta tillfälle, som styrelsens chef har att öfvertyga sig om, att expeditionerna öfverensstämma med de föregående besluten och att de i öfrigt äro riktiga, och härunder uppkomma ofta nya, kompletterande öfverläggningar, såsom naturligt är. Att de föredragande genomse koncept, som de icke själfva formulerat, torde vara naturligt, men detta försiggår också i regel under samma 3 à 4 af veckans arbetstimmar. Att justeringen är en synnerligen grannliga sak, torde vara svårt att förneka, och visst är, att ingen sessionsdag går förbi, utan att viktiga ändringar och tillägg göras i expeditionerna och att således ett eftergifvande i justering icke kunde ske utan uppoffring af noggrannhet och tillförlitlighet. Särskildt klandras justeringen af de talrika förordnandena för extra läkare, vikarierande apotekare och så vidare. Men motionären underlåter att upplysa, att dylika expeditioner i regel äro uppsatta på tryckta blanketter — sådana användas verkligen i stor omfattning, såsom styrelsen strax skall visa — och att det endast är den förordnades namn, tjänstgöringsorten, tiden för förordnandet, ersättningen därför och så vidare, som vid justeringen uppläsa, icke hvad som står tryckt på blanketterna och som en gång för alla är af styrelsen känt och godkänt. Och till sådan omfattning anser styrelsen justering nödvändig; de allra obehagligaste misstag skulle därför utan lätt uppstå. Så kritiklöst ske för öfrigt icke justeringarna, som motionären förmenar. Sådana handlingar, som behöfva på förhand i hvarje punkt noga nagelfaras, såsom författningsförslag, byggnadskontrakter och hospitalens utgiftsstater, och som därför kunna anses slutgiltigt affattade, då de anmälas till formlig justering, uppläsa icke. Icke heller skrivelser rörande godkända räkningar, där endast penningbeloppen behöfva kontrolleras, hvilket bäst sker genom direkt jämförelse med siffrorna i besluten. Slutligen äro ett ej obetydligt antal beslut med tillhörande motivering af referenten skriftligen formulerade, då de första gången föredragas — och sådana beslut uppläsa då icke vidare.

Medicinalstyrelsens protokoll uppsattes städse på tryckta blanketter, så ordnade, att det minsta möjliga behöfver skrivas, men styrelsen kan icke finna, att justering af dessa protokoll kan underlåtas. Säkert är också, att denna justering, så som den äger rum, tager minsta möjliga tid i anspråk och att den blifver säkrare än om t. ex. hvarje ledamot för sig skulle genomläsa hvad honom angår.

Härpå klandras styrelsen, emedan hon ej använder blanketter: •Tryckta

formulär till ifyllning för olika slag af ideligen återkommande skrivelser förekomma icke, hvarje exemplar måste (?) hand- eller maskinskrivas, i sin helhet, säger motionären. Denna hans uppgift är emellertid icke med sanningen öfverensstämmande. Detta uttalande har styrelsen ansett sig böra styrka och får fördenskull här bifoga en samling af närmare 100 blanketter och tryckta formulär, som för närvarande äro i bruk i styrelsen, och rörande användningen af dessa expeditionslättnader särskildt meddela följande upplysning. En del af blanketterna användas allenast vid uppsättning af koncept, en annan äfven eller endast för utgående färdiga expeditioner. Bland de senare märkas särskildt expeditioner rörande penningeförvaltningen. De variera högst obetydligt till innehållet. Af i rundt tal 800 dylika skrivelser om året affattas också öfver 600 på blanketter. För en hel del skrivelser, som expedieras från kansliet, såsom rörande barnmorskelevers antagande, sjukgymnastbrief, remisser rörande apoteksprivilegier med mera, begagnas också blanketter, vidare utgå vissa expeditioner i form af protokollsutdrag och då i regel på tryckta blanketter. Särskildt bör dessutom nämnas de från medicinalstyrelsen utgående svaren på ansökningar om hospitalsvård, emedan de uppgå till omkring 1,000 årligen. För dem begagnades ända till för några år sedan tryckta blanketter, men då infördes en ytterligare förenkling, så att de kunna expedieras medelst anbringande på ansökningshandlingen af en stämpel, innefattande styrelsens beslut. En ungefärlig beräkning för år 1906 visar, att öfver 1,800 från medicinalstyrelsen utgångna expeditioner varit affattade på tryckta eller på annat sätt mångfaldigade blanketter, i hvilken summa emellertid icke medtagits anordningslistor, reversal och dylikt, smärre meddelanden och uppgifter m. fl.

Härtill kommer då i ett ytterligare mycket stort antal fall blanketter för koncept till utgående expeditioner. I denna grupp återfinnas bland andra de många af motionären särskildt nämnda förordnandena för läkare och apotekare. Att blanketter icke desslikes användas för dessa expeditioner själfva, har sin grund däri, att afsevärda olikheter merendels förekomma, hvilket kan ses på koncepten, å hvilka öfverstrykningar och mellanskrifning synnerligen ofta måste göras. Skulle detsamma ske med den utgående expeditionen, skulle den gifvetvis få ett minde korrekt utseende och kunde sedan med lätthet förvanskas genom ytterligare strykningar och öfverskrifning. Då det härvidlag också gäller besparing af endast renskrifning, så vill styrelsen för sin del icke förorda en förändring, hvarigenom ordning och tillförlitlighet skulle vedervågas.

Slutligen anføres af motionären missförhållanden med dubbla diarier och annat mångskrifveri, »som om tid och krafter oinskränkt stode till disposition». Att obehöfligt skrifveri funnits i medicinalstyrelsen likasom i andra ämbetsverk, skall medicinalstyrelsen icke förneka. Sådana arf från gångna tider torde finnas öfverallt uti ett gammalt kultursamhälle. Men då bortrensning af det föråldrade skall ske, bör man icke förgäta, att en synnerligen berömvärd ordning och reda varit förbunden med expeditionssättet i våra ämbetsverk och äfven i medicinalstyrelsen. Ordning och reda äro emellertid goda egenskaper, som man bör söka bibehålla, och styrelsen tror därför, att en viss försiktighet bör iakttagas vid rensningens genomförande. Efter denna grundsats har styrelsen sökt handla, hvilket icke hindrar att högst afsevärda förenklingar undan för undan införts i expeditionssättet, särskildt i fråga om protokoll och diariiföring, och detta ännu på allra sista åren. Genom registrerande särskildt för sig af väl begränsade grupper af ärenden hafva ett par af ledamöterna besparats mödan att föra särskilda diarier rörande dem; genom ett praktiskt anordnande af ett diarum för inkommande räkningar, ha styrelsens beslut kunnat direkt däri införas, således utan omskrifning, såsom förut, i ett särskildt protokoll af räkningarnas belopp och föremål och så vidare. Detta nämner styrelsen såsom exempel för att visa, att styrelsen alldeles icke har något emot förenklingars införande i den mån de visa sig gagneliga och genomförbara. Men styrelsen anser hvarken att vinsten för styrelsens stora uppgifter häraf kan väntas blifva, såsom motionären anser, »oerhörd», ej heller att för ändamålet behöfves särskild utredning. Åtminstone vill styrelsen allt fortfarande söka af egen drift göra hvad på henne ankommer för nödiga och nyttiga förenklingars genomförande. Stockholm den 6 maj 1907.

KLAS LINROTH.

GUST. KJERRULF.

HERM. PETERSSON.

RICHARD STENBECK.

A. NETTELBLAD.

E. SEDERHOLM.

Anton Holmberg

För egen del får utskottet anföra följande:

Utskottet har saknat tid och möjlighet att närmare utreda, i hvilka Utskottets utlåtande. hänseenden bristfälligheter vidlåda medicinalstyrelsens organisation, och att

bilda sig ett själfständigt omdöme om hvilka organisatoriska förändringar som äro erforderliga och lämpliga. Utskottet inlåter sig därför icke för sin del på de olika uppfattningar, som i detta hänseende uttalas vare sig i motionärens i motiveringen skisserade reformförslag, af honom själf betecknadt allenast som ett utkast, eller i medicinalstyrelsens yttrande och kritik. Utskottet inskränker sig till att framhålla, hurusom enligt dess mening både motionären och medicinalstyrelsen i vissa delar konstatera förefintligheten af anmärkningsvärda bristfälligheter, och att såväl detta förhållande som de olika uppfattningarna hos motionären och medicinalstyrelsen äro ägnade att styrka behovet af en utredning från opartiskt och kompetent håll.

På grund häraf får utskottet hemställa,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte, med hufvudsakligt bifall till motionärens yrkande, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående behovet af medicinalstyrelsens omorganisation samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 17 maj 1907.

På utskottets vägnar:

P. ZIMDAHL.

Reservation

af herrar *P. Zimdahl*, *J. G. Hazén* och *A. Magnusson* i Salstad, hvilka ansett, att utskottets utlåtande bort hafva följande lydelse:

Medicinalstyrelsens nuvarande organisation grundar sig på Kungl. Maj:ts förnyade nådiga instruktion för dess medicinalstyrelse den 31 december 1900. Bemälda instruktion är alltså ej äldre än 6 år. Redan häraf synes följa, att starka skäl måste förefinnas, därest man skall anse sig böra påkalla Kungl. Maj:ts medverkan för utredning till ifrågavarande vidtöfattande centralverks omorganisation. Äfven om man förbigår motionens motivering och de omfattande planer till omorganisation, där antydning, samt väsentligen ställer sig på det medicinalstyrelsens yttrande öfver motionen, hvilket till utskottet inkommit den 8 innevarande maj, så må erinras, att icke heller i sistnämnda yttrande förekommer egentligen något, som skulle kunna få namn af medicinalstyrelsens *omorganisation*; men väl lämnas däri under kritik af motionen antydningar, att *vissa ändringar kunde vara behöfliga uti styrelsens organisation, speciellt i fråga om de rättsmedicinska ärendenas handläggning*. I hänsyftning härpå yttras desslikes: »Då den af Kungl. Maj:t förordnade kommitté, som för närvarande är sysselsatt med revision af de för rättsmedicinska förrättningar gällande stadgandena, afgifvit sitt betänkande, har styrelsen trott tiden vara inne för styrelsen att upptaga frågan, likasom öfverinspektörens för sinnessjukvården senaste årsberättelse med däri gjorda erinringar angående sättet för afgifvande af yttranden om sinnesbeskaffenhet i sammanhang därmed lärer komma att företagas till behandling hos styrelsen.» Med erinran om förenämnda utredning och medicinalstyrelsens nämnda yttrande må tillika framhållas, dels att frågan angående veterinäradministrationen efter långa och mångsidiga förhandlingar omsider löstes genom Riksdagens beslut år 1900, dels ock att frågorna angående apoteksväsendet och fältläkarekåren på grund af innevarande års riksdagsbeslut helt visst komma att blifva föremål för utredning. Från förenämnda pågående eller stundande utredningar i frågor, som på det närmaste beröra medicinalstyrelsen, kunna naturligtvis i öfrigt påräknas sakkunniga uppslag till sådana reformer med afseende på medicinal-

styrelsen, hvilka af omständigheterna pröfvas nödiga. Förbises må ej heller, att i medicinalstyrelsens åberopade yttrande lämnats en del värdefulla upplysningar och förklaringar, hvilka äro ägnade ingifva förhoppningar om dess egna åtgärder till sådana förbättringar, som kunna finnas tjänliga. Exempelvis må anföras: förenklingar i fråga om arbetsättet, anordningar till förbättrad kontroll och revision vid hospitalsväsendet och möjligtvis uppslag till andra anordningar med afseende på det sistnämnda. Utöfver hvad nu anförts tillkommer den omständigheten, att här afhandlade djupgående fråga inkommit till utskottet så sent, att den där ej kunnat vinna den mera allsidiga behandling, som dock redan vid förberedande utredning synes vara af nöden. På grund häraf, så ock enär den i öfrigt för visso under denna riksdag ej kan vinna nödig behandling inom Första Kammaren, synes rådligast, att densamma för närvarande ej ens förberedelsevis upptages till afgörande.

I anledning häraf hemställes,

att förevarande motion ej må föranleda någon Andra Kammarens åtgärd.

Herr *Wawrinsky* i Saltsjöbaden har begärt få antecknad, att han icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet.

Bil. A.

Ur Kungl. Maj:ts förnyade nådiga instruktion för dess medicinalstyrelse
den 31 december 1900.

1. Medicinalstyrelsen utgöres af en ordförande med benämning generaldirektör samt fem ledamöter, nämligen fyra med benämning medicinalråd och en med benämning öfverfätläkare.

2. Generaldirektören och ledamöterna utnämnas af Kungl. Maj:t, de senare efter underdånigt förslag af generaldirektören.

3. Generaldirektören, tre af medicinalråden samt öfverfätläkaren skola vara behörigen legitimerade läkare; det fjärde medicinalrådet skall vara legitimerad veterinär.

§ 3.

1. Medicinalstyrelsen utöfvar högsta tillsynen öfver den allmänna hälso- och sjukvården i riket samt handlägger, på sätt gällande författningar stadga och denna instruktion närmare bestämmer, ärenden, som röra rikets medicinalväsende.

2. Styrelsen skall ock tillhandagå domstolar, offentliga och kommunala myndigheter samt ämbetsmän med de upplysningar och det biträde, som af dem äskas och ligga inom området af styrelsens verksamhet.

§ 4.

Till medicinalstyrelsens handläggning höra ärenden, som angå

- a) den allmänna hälsovården,
- b) de civila läkarebefattningarna och utöfningen af läkarekonsten,
- c) hälso- och sjukvården vid landt- och sjöförsvaret,
- d) sinnessjukvården,
- e) lasarett, sjukstugor och andra civila sjukvårdsanstalter,
- f) hälsobrunnar, badinrättningar och andra dylika kuranstalter,
- g) rättsmedicinen,
- h) veterinärväsendet,

- i) apoteksväsendet,
- k) barnmorskeväsendet,
- l) utöfningen af tandläkarekonsten, sjukgymnastverksamheten och fält-skärsyrket.

§ 5.

Till fullgörande af sina åligganden i afseende på den *allmänna hälsovården* tillhör det medicinalstyrelsen

att ägna uppmärksamhet åt allmänna hälsotillståndet och dödligheten i rikets skilda delar och inom olika näringar, yrken och befolkningsgrupper äfvensom åt de förhållanden, som därpå utöfva inflytande, samt att i underdånighet föreslå författningar eller åtgärder i syfte att åstadkomma en förbättrad hälsovård;

att vaka öfver epidemisjukvårdens handhafvande i enlighet med gällande föreskrifter samt att vid behof låta anställa inspektion å karantäns- eller andra i hälsovårdens intresse upprättade allmänna inrättningar;

att, med anledning af föreskrifna eller för särskilda fall infortrade, från myndigheter eller läkare inkomna berättelser och rapporter eller af eljest vunna upplysningar, såväl i allmänhet som särskildt vid hotande eller yppade farsoter, meddela nödiga råd, anvisningar och föreskrifter;

att, då hälsovårds- eller kommunalnämnds underlåtenhet att ställa sig till efter rättelse hvad gällande författningar dem i afseende på hälso- och sjukvård ålägga kommer till styrelsens kännedom, sådant hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande till rättelse anmäla;

att utöfva högsta inseedet öfver skyddskoppymningen i riket, åliggande det styrelsen att med ledning af ingående berättelser och redogörelser m. m., i öfverensstämmelse med gällande författningar, till vederböran- des efter rättelse meddela erforderliga föreskrifter rörande vaccinationens utöfning, med instruktioner förse vaccindepotföreståndare, vaccinatörer och vaccinationsföreståndare, samt vidtaga alla de åtgärder för vaccinationens behöriga fortgång, som af styrelsen bero, och i öfrigt, där så fordras, till Kungl. Maj:ts pröfning hemställa hvad styrelsen i detta afseende finner gagneligt och nödvändigt.

§ 6.

Med hänsyn till *de civila läkarebefattningarna* och *läkarekonstens utöfning* tillkommer det medicinalstyrelsen

att meddela legitimationsbevis åt svenska medborgare, som visat sig behöriga att i riket utöfva läkarekonsten;

att vaka däröfver, att såväl i allmän tjänst anställda som andra läkare enligt gällande instruktioner och förordningar behörigen fullgöra sina åligganden;

att, i öfverensstämmelse med hvad därom särskildt är stadgadt, förordna och entlediga extra provinsialläkare i distrikt, som för läkarnes aflöning åtnjuta bidrag af staten;

att i öfrigt fullgöra hvad enligt särskilda författningar styrelsen åligger i fråga om läkare, som äro för visst område anställda;

att vid svårare farsot eller större sjuklighet förordna extra läkare till biträde vid sjukvården;

att afgifva underdåniga förslag till de åtgärder, hvilka kunna lända till förbättring i den offentliga civila sjukvården inom riket, men till hvilkas vidtagande styrelsen själf icke är behörig.

§ 7.

I afseende på hälso- och sjukvården vid landt- och sjöförsvaret åligger det medicinalstyrelsen

att däröfver hafva noggrann tillsyn samt att vidtaga eller i underdånighet föreslå de instruktioner eller åtgärder, hvilka till dess befrämjande anses nyttiga och nödiga, för hvilka ändamål styrelsen har att från vederbörande läkare mottaga föreskrifna rapporter och förslag;

att tillse, att de vid landt- och sjöförsvaret anställde ordinarie och extra läkare sina åligganden noggrant fullgöra;

att i afseende på extra läkares beordrande samt stipendiaters i fältläkarekåren och i flottan antagande och entledigande, äfvensom beträffande andra den militära hälso- och sjukvården rörande ärenden, ställa sig till efterrättelse gällande reglementen, instruktioner och andra förordningar.

§ 8.

Medicinalstyrelsen är öfverstyrelse för de till sinnessjukes behandling och vård inom riket inrättade *hospital* och *asyler* och utöfvar uppsikt öfver de anstalter, som af enskilde för dylikt ändamål anläggas, äfvensom öfver sinnessjukes vård i öfrigt samt har i sådan egenskap att ställa sig till efterrättelse de i afseende på sinnessjukvården gällande föreskrifter.

§ 9.

1. Hvarje allmänt *lasarett* eller därmed jämförlig sjukvårdsinrättning i länen och i de städer, som icke deltaga i landsting, är hvad sjukvården angår ställdt under öfverinseende af medicinalstyrelsen, som, där icke annorledes är särskildt föreskrifvet, på förslag af vederbörande direktions utnämner dessa sjukvårdsanstalters läkare och äger att låta förrätta inspektioner, då sådana kunna anses af behovet påkallade.

2. Skulle af inkomna årsberättelser, läkares rapporter eller annorledes till styrelsens kännedom komma, att betänkliga förhållanden i afseende på sjukvården förefinnas vid sådan sjukvårdsanstalt, som eljest af kommuner eller af enskild stiftelse underhålles, skall styrelsen genom Kungl. Maj:ts befallningshafvande därpå fästa den kommunala myndighets eller den direktions uppmärksamhet, åt hvilken uppsikten öfver samma anstalt är anförtrodd.

§ 10.

De i riket befintliga *hälsobrunnar, badinrättningar och andra dylika kuranstalter* stå under medicinalstyrelsens öfverinseende; och äger styrelsen, såvida icke annorlunda är i särskilda fall stadgadt, att, då omständigheterna därtill föranleda, på ägarens förslag förordna läkare att anstalten förestå.

§ 11.

1. De *rättsmedicinska mål och frågor*, hvilka af Kungl. Maj:t, hofrätter, underdomstolar eller annan behörig myndighet till medicinalstyrelsens utlåtande remitteras, åligger det styrelsen att så skyndsamt som ske kan och så fullständigt som möjligt utreda och besvara.

2. Styrelsen skall med synnerlig uppmärksamhet vaka däröfver, att vederbörande läkare iakttaga tillbörlig noggrannhet vid verkställande af rättsmedicinska undersökningar på döda kroppar och vid attesters afgifvande på grund däraf; för hvilket ändamål protokoll och attest öfver hvarje dylik, af vederbörlig myndighet förordnad förrättning skola till styrelsen utan dröjsmål insändas och af densamma granskas. Skulle därvid visa sig, att svårare fel eller misstag blifvit af läkaren begångna, hvilka kunna hafva inflytande på målets behandling eller utgång, åligger det styrelsen att därom ofördröjligen underrätta ej mindre den myndighet, som om förrättningen förordnat, än ock läkaren, som densamma verkställt.

3. Styrelsen tillkommer det äfven att tillse, det *rättskemisten* ordentligt fullgör sina åligganden enligt instruktion och andra gällande föreskrifter.

Beträffande de för rättskemisk undersöknings verkställande till styrelsen inkomna föremål, äger styrelsen att på grund af åtföljande handlingar eller andra omständigheter bestämma, huruvida de skola till undersökning af rättskemisten öfverlämnas eller icke.

§ 12.

Beträffande *veterinärväsendet*, såväl det civila som det militära, är det medicinalstyrelsens åliggande

att meddela legitimationsbevis åt svenska medborgare, som visat sig behöriga att i riket utöfva veterinärkonsten;

att tillse, att såväl i allmän tjänst anställda som andra veterinärer enligt gällande instruktioner och förordningar behörigen fullgöra sina åligganden;

att i afseende på civila och militära veterinärstipendiaters antagande och entledigande ställa sig gällande instruktioner till efterrättelse;

att till ledning för vederbörande kommunalmyndighet, veterinär och Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddela och låta i vederbörlig ordning kungöra de råd och anvisningar, hvilka till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren kunna erfordras utöfver hvad gällande förordningar därom innehålla;

att på grund af berättelser eller rapporter från Kungl. Maj:ts befallningshafvande eller från veterinär för särskilda fall lämna erforderliga anvisningar eller meddela sådana föreskrifter, hvartill styrelsen enligt gällande förordningar kan vara befogad, eller ock om nödiga åtgärders vidtagande göra underdånig framställning;

att vid svårare farsot eller mycket utbredd sjuklighet bland husdjuren förordna extra veterinär att biträda vid sjukvården eller vid åtgärder till förekommande af farsotens spridning, äfvensom att vid behof låta inspektera de till förhindrande af smittosamma kreaturssjukdomars införande i riket inrättade karantänsanstalter.

§ 13.

1. Till medicinalstyrelsens inseende öfver *apoteksväsendet* hörer att efter vederbörandes anmälan om behöfvat, och då så pröfvas

erforderligt och lämpligen kan ske, hos Kungl. Maj:t föreslå nya apoteks-inrättningars anläggande;

att tillse det befintliga apoteksinrättningar äro vederbörligen underhållna och försedda med goda och tillräckliga förråd af läkemedel, samt att de till utronande häraf föreskrifna visitationer af vederbörande läkare årligen anställas;

att vaka däröfver, att apoteksföreståndare ej mindre än deras medhjälpare fullgöra hvad dem enligt gällande föreskrifter åligger;

att låta genom någon styrelsens ledamot eller annan lämplig person, på särskild anledning, inspektera visst apotek eller, tid efter annan, apoteks-inrättningarna inom större eller mindre delar af riket;

att utöfva tillsyn öfver den farmaceutiska undervisningen och de farmaceutiska examina, att tillse det apoteksinrättningarna innehafvas och förestås af behöriga personer, samt att, då apotek blifver ledigt eller ombyter ägare, hos Kungl. Maj:t till erhållande af privilegium eller stadfästelse därå anmäla den, som därtill finnes mest förtjänt eller apoteket lagligen förvärfvat;

att meddela legitimationsbevis såsom apotekare åt svenska medborgare, som här i riket aflagt fullständig apotekareexamen, äfvensom bevis om godkännande såsom farmacie-studiosi åt dem, som aflagt därför föreskrifven examen;

att på vederbörande apotekares anmälan godkänna enligt gällande bestämmelser antagna apotekselever;

att granska gällande farmakopéer och i afseende på dem företaga de ändringar, hvilka tid efter annan finnas nödiga;

att bestämma sättet för gifters förvaring å apoteken och de försiktighetsmått, hvilka vid deras utlämnande såsom läkemedel skola iakttagas, därest ej föreskrifter i nämnda hänseende blifvit af Kungl. Maj:t meddelade;

att enligt af Kungl. Maj:t fastställda grunder utfärda medicinaltaxa, årligen öfverse densamma äfvensom bestämma och låta kungöra de ändringar däri, hvilka blifva en följd af de i handeln förekommande läkemedels förändrade pris;

att granska och med granskningsbetyg förse alla medikamentsräkningar, hvilka för sådant ändamål till styrelsen insändas och skola af statens medel betalas.

2. Styrelsen äger i öfrigt att vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, som äro ägnade att medföra en för läkarekonstens idkare ej

mindre än för allmänheten önskelig säkerhet i afseende på handeln med läkemedel, samt att till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes eller polismyndighets kännedom och beifran bringa de fall af olaglig läkemedelsförsäljning, hvilka komma till styrelsens kunskap.

§ 14.

1. Medicinalstyrelsen har öfverinseendet öfver *barnmorskeväsendet*, i hvilket afseende styrelsen äger att antaga lärlingar och frilärlingar vid läroanstalterna, öfvervaka deras undervisning och examina samt med uppmärksamhet följa barnmorskornas förhållande vid konstens utöfning, allt i öfverensstämmelse med gällande reglementen.

2. Styrelsen skall låta sig angeläget vara, att landsbygden i möjligaste måtto förses med behörigen examinerade barnmorskor.

§ 15.

1. Det tillhör medicinalstyrelsen att pröfva, huruvida de, som önska inom riket utöfva *tandläkarekonsten* eller *sjukgymnastyrket*, aflagt de för rättigheten därtill föreskrifna prof på kunskaper och skicklighet, samt att på grund däraf meddela dem legitimationsbevis.

2. Göres hos styrelsen anmälan därom, att tandläkare, sjukgymnast eller fältskär felat mot de föreskrifter, som i gällande ordningar eller författningar äro meddelade rörande utöfningen af hans konst eller yrke, äger styrelsen att vidtaga de lagliga åtgärder, hvartill omständigheterna föranleda.

Bil. B.

Ur berättelse öfver medicinalrådet Schuldheis' verksamhet under år 1906
såsom öfverinspektör för sinnessjukvården i riket.

Då det åligger mig att biträda medicinalstyrelsen vid handläggning bland annat af rättsmedicinska frågor rörande sinnesbeskaffenhet, torde jag äfven äga befogenhet att här yttra några ord om det nu brukliga tillvägagångendet vid dessa frågors afgörande i styrelsen. Att detta är i principiellt hänseende oriktigt och praktiskt sedt olämpligt har jag länge varit öfvertygad om, och anser mig icke längre böra underlåta att för medicinalstyrelsen närmare utveckla grunderna för denna min öfvertygelse.

Den direkta anledningen till att jag nu för denna fråga på tal är några reflexioner i en uppsats om »Straffrätt och psykiatri» af professor B. Gadelius (Allm. Sv. Läkartidningen 1906, sid. 97 och 113), hvori han, bland annat, yttrar, att den kollegiala handläggningen af rättsmedicinska frågor rörande sinnesbeskaffenhet kan medföra, att saken afgöres genom en icke sakkunnig majoritets votum, hvilket »innebär en beständig risk och osäkerhet med afseende på vederhäftigheten och värdet af medicinalstyrelsens domar beträffande tillräknelighet», äfvensom att »den erfarenhet, som inom medicinalstyrelsen vunnits beträffande dessa ärenden, talar sålunda mer än tydligt därför att behandlingen af dessa viktiga ärenden bör från de öfriga skiljas och anförtros åt en fullt sakkunnig institution».

Jag är i allo ense med professor Gadelius i hans nu relaterade uttalanden, men har på grund af min större personliga erfarenhet om arbetssättet i medicinalstyrelsen ännu något att tillägga.

Att det rättsmedicinska bedömandet af sinnesbeskaffenhet ytterst bör grunda sig på en tillförlitlig klinisk diagnos af den möjligen föreliggande psykiska sjukdomen eller defekten lär väl icke med framgång kunna bestridas. Lika litet kan det förnekas, att medicinalstyrelsens medlemmar,

med undantag af referenten för hospitalsärenden, icke rimligen kunna förut-sättas äga nödig kompetens med afseende å diagnosen af ifrågavarande lidanden.

Anledningen till att en eller annan, stundom flertalet inom styrelsen icke kan ansluta sig till referentens mening i dessa frågor är äfven, enligt min erfarenhet, den, att de stundom icke ens till namnet och ofta föga mer än till namnet känna den sjukdom, som är i fråga, eller ock att före-komsten eller saknaden af vissa mera iögonenfallande symtom tillmätas en väsentlig, stundom afgörande betydelse, ehuru de i själfva verket äro af ringa eller ingen vikt för diagnosen.

I följd häraf kan det inträffa, att meningar afvikande från referentens göra sig gällande i sådana fall, där ingen rimlig anledning därtill kunnat af referenten förutses, dels ock lika öfverraskande hända, att i de för refe-renten själf tvifvelaktiga fallen, hvilka i en verkligt sakkunnig församling väl kunnat vara ägnade att framkalla meningsbrytningar, referentens mening utan diskussion vinner enhällig anslutning.

Denna sistnämnda sida af saken, som innebär, att referenten vid tvif-velaktiga falls afgörande saknar stöd af annan sakkunnig inom styrelsen, är det ingalunda minst betänkliga med den nuvarande ordningen för här ifrågavarande ärendens handläggning.

I hvilket fall som helst lämnar denna ordning rum för ett osäkerhets-tillstånd, som från rättsskipningens synpunkt måste anses ganska betänkligt och som näppeligen kan afhjälpas på annat sätt än därigenom, att afgöran-det af rättsmedicinska frågor rörande sinnesbeskaffenhet undantages omröst-ning inom medicinalstyrelsen.»

Bilaga C.

Berättelse till kungl. medicinalstyrelsen öfver af undertecknad den 8 februari 1907 förrättad inspektion af Göteborgs hospital.

Då förfalskningar först under senaste halfåret uppgifvas hafva förekommit men kassabristen oupphörligen växt, så framställer sig den frågan, huru denna brist så länge kunnat döljas. Allt talar för att detta skett på samma sätt som under förra sommaren konstaterades vid Stockholms hospital: sysslomannen hade vid slutet af de kvartal, då patientafgifterna skola inflyta, underlåtit att i kassajournalen upptaga större eller mindre del af de i verkligheten inlutna beloppen, som sedan uppdebiterats under följande kvartal. Härigenom hade han för tillfället fått kontanta medel till sin disposition, som kunnat företes i stället för förskingrade belopp. Dessutom torde obetalda räkningar hafva upptagits såsom betalda o. s. v.

Hvaruti ligger då den brist i kontrollen, som gjort det möjligt att dylika underslef kunnat begås? Statsrevisorerna hafva med anledning af förskingringen vid Stockholms hospital yrkat på skärpta föreskrifter. Men i bristen på föreskrifter ligger visserligen icke felet. Gällande föreskrifter ålägga sysslomannen att omedelbart i kassajournalerna införa hvarje belopp, som inflyter eller utbetalas. Kassainventeringar äro påbjudna och intyg däröfver inflyta numera månatligen. Slutligen skola kassajournalerna åtföljas af fullständiga inkomst- och utgiftsverifikationer. Dessa m. fl. föreskrifter äro utan tvifvel tillräckliga för en effektiv kassakontroll, *om de iakttagas*. Men det är detta som icke skett. Då kassainventering ägt rum,

synes direktionens kontrollerande ledamot både vid Stockholms och Göteborgs hospital hafva nöjt sig med att tillse, det kassabehållningen öfverensstämt med kassan i in- och utbetalningsjournalerna utan att närmare undersöka, huru stora belopp, som *borde* hafva influtit och möjligen äfven huru journalerna varit *verificerade*. Det är, då man känner patientantalet och afgifternas storlek, lätt att beräkna, huru mycket som vid en anstalt bör inflyta på de bestämda tiderna; skiljer sig då de uppdebiterade patientafgifternas belopp väsentligen från den väntade summan, så ligger det nära till hands att efterfråga orsaken, men ha kontrollanterna sträckt sin granskning till dessa förhållanden? Vidare har det upplysts, att kassainventeringarna i allmänhet *icke ägt rum på anstaltens kontor* utan försiggått på det sätt, att sysslomannen med kassan och kassajournalerna fått infinna sig hos vederbörande direktionsledamot, som därefter underskrifvit det af sysslomannen på blankett uppsatta inventeringsbeviset. Granskningen af verifikationerna torde under sådana förhållanden icke kunnat blifva tillfredsställande, helst icke alla för dylik granskning behöfliga handlingar såsom utgiftsstat, äldre koncepträkenskaper, direktionsprotokoll, leveranskontrakt m. m., som städe skola vara att tillgå vid hospitalen, kunna medföras vid en sådan kassainventering och säkerligen icke heller pläгат medföras. En effektiv kassakontroll kräfver, i min tanke, att den utföres på hospitalen.

För bevisen öfver kassainventeringarna är en blankett fastställd af medicinalstyrelsen. Härå är det icke uttryckligen angifvet, att behållningen skall utsättas med *både* bokstäfver och siffror, ehuru sådant ändå borde framstå såsom lämpligt. Af denna omständighet har emellertid sysslomannen Kjellin begagnat sig och, då han uppsatt inventeringsbeviset för att föreläggas kassakontrollanten till underskrift, däri angifvit kassabehållningen allenast med siffror, hvilka han dessutom placerat så, att det varit lätt att tillägga siffror framför de riktiga. Nya blanketter, hvari denna ofullkomlighet afhjälpts, böra tryckas och utdelas. Därigenom att sysslomannen Kjellin tillika varit sekreterare åt direktionen har han äfven haft tillgång till inventeringsbeviset, sedan det underskrifvits och sålunda blifvit satt i tillfälle att förfalska handlingen, innan den till medicinalstyrelsen insändts.

Detta visar bland andra förhållanden olämpligheten af att syssloman tillika är sekreterare hos direktionen, ett förhållande som borde föranleda det tillägg till sysslomansinstruktionen, att han icke skulle samtidigt få vara direktionens sekreterare.

Den obestriddiga otillräckligheten i kassakontrollen vid Göteborgs så väl som vid Stockholms hospital, hvilken under loppet af ett år vunnit en

så sorglig belysning, står enligt hvad här ofvan antydts i närmaste sammanhang med sättet, hvarpå hospitalens lokalförvaltning är ordnad. Denna är lagd i hospitalsdirektionernas händer. Men direktionsledamöterna äro oaflönade och kunna i allmänhet icke ägna mycken tid åt uppdraget. Där hospitalen ligga obekvämt till för dem — och det är på de flesta platser förhållandet — hafva de därför svårt att *vid själfva anstalterna* utöfva den tillsyn, som jämlikt nådiga stadgan angående sinnessjuka åligger dem. Kassainventering kommer därför knappast någonsin till stånd vid andra tillfällen, än som kunna af vederbörande syssloman förutses, och vid förrettningen begagnar man sig såsom erfarenheten visat af utvägen att låta sysslomannen inställa sig hos kontrollanten i stället för att denne borde infinna sig å kontorslokalen. Det är att befara, att lämpliga personer mångenstädes icke skulle kunna fås att emottaga uppdraget att vara ledamöter i hospitalsdirektionerna, om man af dem fordrade vidsträcktare och grundligare tillsyn än de hitintills ägnat hospitalsförvaltningen. Åt denna uppfattning har särskildt direktionen för Stockholms hospital gifvit uttryck i det yttrande direktionen afgifvit med anledning af hvad statsrevisorerna anfört om förut berörda balans i kassan vid detta hospital.

Det synes därför blifva nödvändigt, att inventeringar af kassa och förråder uppdragas åt aflönad person, som står utanför direktionerna. Vid några hospitalsinspektioner under senaste tiden har jag anställt kassainventering. Att på samma sätt inventera förråden, vore helt visst omöjligt på grund af den långa tid dylika inventeringar skulle taga i anspråk. De af medicinalstyrelsen anordnade inspektionerna afse väl också hufvudsakligen sjukvården och förvaltningen i dess helhet, icke detaljgranskningar af här ifrågavarande art, hvilka skulle taga långt mera tid än som rimligtvis af styrelsens chef eller ledamöter kan däråt ägnas och som dessutom skulle draga uppmärksamheten från hufvuduppgifterna. Icke ens kassainventering har därför någonsin förrättats vid någon hospitalsinspektion, förrän jag, därtill föranledd af omständigheterna, nu ansett mig böra företaga sådana.

Med föranledande af hvad sålunda förekommit tillåter jag mig föreslå, att medicinalstyrelsen hos Kungl. Maj:t gör underdånig hemställan om rätt att provisoriskt, till en början och, på det att erfarenhet måtte vinnas, för en tid af tre år, få anställa en kontrollant med uppgift att vid oförberedda besök vid hospitalen — minst en gång om året vid hvarje hospital — anställa inventering af kassan äfvensom, i den mån sådant medhinner, af förråden. Om åt samma person uppdrages att vara revisor af hospitalsräkenskaperna, för hvilket ändamål ett arfvode af 1,200 kronor

per år plägar årligen af Riksdagen beviljas, så torde ersättningen till en början kunna inskränkas till 3,800 kronor, så att aflöningen blefve densamma som för en andra gradens tjänsteman uti medicinalstyrelsen. Här till skulle då komma reseersättning och traktamentsersättning, beräknad efter tredje klass i gällande resereglemente. För kontrollanten borde, så vidt möjligt, ett rum på hvarje anstalt ställas till disposition och anordningar träffas, så att han kunde mot billig ersättning inom anstalterna erhålla spisning. Att intaga måltider hos vederbörande sysslomän skulle vara kontrollanten förbjudet.

Som ofvan
KLAS LINROTH.

John Willners.

Rätteligen transumeradt betygar

Vidimeras ex officio
Anton Holmberg.

Bil D.

P. M.

angående veterinäradministrationen.

Redan den kommitté, som år 1863 tillsattes för att afgifva förslag till fullständigt ordnande af veterinärväsendet i riket, föreslog uti sitt år 1865 afgifna betänkande att för de veterinära angelägenheterna en särskild, under civildepartementet lydande styrelse skulle inrättas.

Kommitténs förslag i denna del föranledde dock icke till någon vidare åtgärd.

Yrkanden om veterinärärendenas afskiljande från medicinalstyrelsen hafva emellertid under senare tider upprepade gånger framkommit såväl från jordbrukarnas som veterinärernas sida.

Vid hushållningssällskapens ombuds möte år 1893 väcktes förslag till åtgärder för veterinärväsendets ställande under landbruksstyrelsen. Uti underdånig skrifvelse den 14 november 1893 anhöllo ock hushållningssällskapens ombud, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida ej åtgärder borde vidtagas för att åt landets veterinärväsende bereda en fullt sakkunnig och ändamålsenlig ledning.

I anledning af denna framställning inkom medicinalstyrelsen, till följd af nådig remiss, med yttrande af direktionen för veterinärinstitutet i Stockholm samt eget underdånigt utlåtande af den 2 februari 1894.

Direktionen för veterinärinstitutet, som i ärendet hört jämväl institutets lärarkollegium, hemställde i likhet med kollegiet, att veterinärväsendet fortfarande måtte höra under medicinalstyrelsen samt att såsom ledamot af denna styrelse måtte anställas en veterinär med åliggande att bereda och

inför styrelsen föredraga alla veterinärväsendet rörande ärenden, i öfverläggning och beslut därom deltaga samt taga initiativ till förbättringar i hithörande angelägenheter.

För egen del framhöll medicinalstyrelsen uti sitt berörda utlåtande, bland annat, att handläggningen af hithörande frågor, därest sådant funnes ändamålsenligt, kunde öfverflyttas från styrelsen till annan myndighet, nämligen antingen landtbruksstyrelsen eller veterinärinstitutets lärarkollegium eller vissa af dess ledamöter. Skulle det emellertid fortfarande komma att åligga medicinalstyrelsen att handlägga veterinärärenden, hade styrelsen för sin del intet att invända mot anställandet af en veterinär inom styrelsen.

Jämväl landtbruksstyrelsen hördes därefter i ärendet och afgaf den 10 september 1894 underdånigt utlåtande. Hvad beträffade de alternativa förslag till ordnande af öfverstyrelsen öfver veterinärväsendet, som af medicinalstyrelsen framstälts, funne sig landtbruksstyrelsen icke kunna tillstyrka det förslag, som afsåge ifrågavarande ärendens förläggande under veterinärinstitutets lärarkollegium eller någon del däraf. Däremot förklarade sig landtbruksstyrelsen under viss förutsättning icke hafva något att erinra mot veterinärväsendets förläggande under styrelsen. Styrelsen ansåg sig emellertid böra för det dåvarande afstyrka denna lösning af frågan af skäl att, då den ledamot, som i sådant fall skulle ingå i styrelsen, som föredragande af veterinärärenden, icke skulle kunna beredas större fördelar än styrelsens öfriga ledamöter, någon skicklig och erfaren person inom veterinärfacket efter all sannolikhet icke skulle kunna förmås att mottaga en dylik befattning.

Under sådana förhållanden syntes landtbruksstyrelsen ingen annan utväg för frågans lösning finnas, än att veterinärväsendet fortfarande finge höra under medicinalstyrelsen, där en ledamot med speciell veterinärutbildning kunde på förordnande ingå, till dess frågan finge sin slutliga lösning.

Då detta ärende den 18 maj 1894 inför Kungl. Maj:t anmäldes, behagade Kungl. Maj:t föreskrifva, att en af Kungl. Maj:t därtill särskildt förordnad legitimerad veterinär skulle hos medicinalstyrelsen deltaga i handläggningen af veterinärärenden.

Uti underdånig skrifvelse den 14 april 1897 hemställde medicinalstyrelsen ånyo om befrielse från handläggningen af veterinärärendena, hvarvid anfördes, bland annat, att då en föredragande för veterinärärenden syntes med bättre skäl kunna förordnas att ingå såsom ledamot i landtbruksstyrelsen än i medicinalstyrelsen, samt landtbruksstyrelsen endast af eko-

nomiska skäl och endast under vissa förutsättningar afstyrkt denna lösning af frågan, men eljest icke haft något att däremot erinra, tvekade medicinalstyrelsen icke att hemställa om veterinärärendenas öfverflyttande från styrelsen till annan myndighet.

Från detta medicinalstyrelsens beslut var dåvarande föredraganden för veterinärärenden i så måtto skiljaktig, att han ansåg styrelsen böra förorda, att för handläggningen af de civila veterinärärendena skulle inrättas en särskild byrå, där en framstående veterinär borde anställas som byråchef med biträde af en yngre veterinär såsom amanuens.

I anledning af medicinalstyrelsens sistberörda underdåniga skrivelse gjorde dels »Svenska veterinärläkareföreningen» dels »Stockholms veterinärsällskap» underdåniga framställningar i ämnet till Kungl. Maj:t.

Veterinärläkareföreningen ansåg, att, för den händelse en reorganisation af den veterinära ledningen skulle komma att genomföras, den veterinära administrationen borde anförtros åt en direkt under civildepartementet subordinerande och af fackmän sammansatt veterinärstyrelse eller om detta icke funnes lämpligt, att veterinärärendena fortfarande borde handläggas uti medicinalstyrelsen och där föredragas af fackman, som utslutande hade att ägna sig åt detta uppdrag.

Stockholms veterinärsällskap ansåg, att en särskild styrelse eller byrå borde under civildepartementet inrättas.

Till följd af nådig remiss afgaf landbruksstyrelsen underdånigt utåtande i detta ärende den 30 oktober 1897. Häri hemställde landbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta nådig proposition med förslag att, för beredande af möjlighet för styrelsen att från och med 1899 öfvertaga vården om det civila veterinärväsendet, styrelsens stat måtte med vissa angifna belopp höjas. Den nådiga propositionen till 1898 års Riksdag om inrättande af ännu ett byråchefsämbete i kungl. landbruksstyrelsen blef af Riksdagen afslagen.

I afseende å den föreslagna omorganisationen af landbruksstyrelsen yttrade Riksdagen, bland annat, följande: »Beträffande förslaget om de civila veterinärärendenas öfverflyttning till landbruksstyrelsen från medicinalstyrelsen, hyser Riksdagen i alla händelser tvifvelsmål om lämpligheten däraf, enär Riksdagen för sin del icke är öfvertygad om, att genom en sådan öfverflyttning de olägenheter, som hufvudsakligen föranledt förslaget om en förändring i veterinärväsendets administration, skulle undanröjas, och sålunda ej heller vågar antaga, att det misstroende mot ledningen af

vårt lands veterinärväsende, som för närvarande från vissa håll är rådande, därigenom skulle häfvas. Riksdagen är dessutom tveksam, så väl i fråga om lämpligheten af att helt och hållet skilja administrationen af den veterinära sjukvården från den myndighet, som handhafver sjukvården och hygien i allmänhet, som om ändamålsenligheten af att från hvarandra skilja det civila och det militära veterinärväsendet, hvilket sistnämnda enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att förläggas till arméförvaltningens sjukvårdsbyrå.»

Frågan om den centrala veterinäradministrationens tidsenliga ordnande blef af medicinalstyrelsen i underdånig skrifvelse den 30 september 1898 åter dragen under Kungl. Maj:ts pröfning. I denna skrifvelse hemställde medicinalstyrelsen på anförda skäl, det täcktes Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåta nådig proposition om, bland annat, att i den för medicinalstyrelsen fastställda stat måtte upptagas aflöning för en ny ledamot med benämning veterinärråd till samma belopp och med enahanda ålderstillägg och öfriga förmåner, som bestämts för medicinalråd.

En från medicinalstyrelsens hemställan i viss mån afvikande mening uttalades af föredraganden för veterinärärenden, hvilken ansåg, att dessa ärenden endast i generaldirektörens frånvaro borde handläggas kollegialt, men eljest afgöras af generaldirektören ensam efter rådplägning antingen endast med föredraganden eller, om ärendets vikt och beskaffenhet ansåges sådant fordra, med vissa eller alla styrelsens ledamöter. Föredraganden för veterinärärenden ansåg vidare, att inom medicinalstyrelsen borde bildas en veterinärbyrå med särskild notarie, samt hemställde, att utöfver de af medicinalstyrelsen ifrågasatta anslag måtte begäras jämväl medel att aflöna en sådan notarie. En bland medicinalstyrelsens läkarledamöter fann sig ej kunna biträda styrelsens omförmälda förslag, som han befarade skulle medföra ett undanträngande af de medicinska ärendena, hvilkas handläggning dock borde anses vara medicinalstyrelsens främsta och egentliga uppgift.

Då medicinalstyrelsens sistberörda framställning icke föranledde nådig proposition till 1899 års Riksdag, påkallade medicinalstyrelsen i underdånig skrifvelse den 25 september 1899 ånyo Kungl. Maj:ts uppmärksamhet för ifrågavarande viktiga angelägenhet och hemställde om nådig proposition till 1900 års Riksdag i samma syfte som i skrifvelsen den 30 september 1898.

Med anledning af denna medicinalstyrelsens senaste (1899 års) underdåniga framställning föreslog Kungl. Maj:t 1900 års Riksdag att öka ordinarie anslaget till medicinalstyrelsen från 78,650 kronor till 85,550 kronor

eller med 6,900 kronor, däraf till aflöning åt ett medicinalråd (föredragande för veterinärärenden) 6,400 kronor samt 500 kronor till förhöjning af det i styrelsens stat upptagna anslag till medikamentsräkningars granskning, vikariatsersättningar, renskrifning, flitpenningar m. m. äfvensom medgifva, att lönen för innehafvaren af ifrågavarande medicinalrådsämbete måtte kunna efter fem år ökas med 600 kronor.

Denna nådiga proposition blef af Riksdagen bifallen.

Stockholm den 6 maj 1907.

Gust. Kjerrulf.

Vidimeras ex officio
Anton Holmberg.
